

Af Kornumgaards Historie.

Ved C. Klitgaard.

Et lille Stykke vest for den opblomstrende By V. Brønderslev ligger i Sognet af samme Navn den anselige Kornumgaard, der nu ogsaa i Medfør af Udviklingens Krav er kommet under Udstykningens Kniv, og hvis Dage som Storbedrift vel derfor snart ville være endte. Men samtidig med, at denne Forvandling fra Storbrug til »de tusind Hjem« foregaar, vil det være af Interesse at se tilbage paa Gaardens Historie i de svundne Aarhundreder og fremdrage noget om de Slægter, der have haft Hjem der; thi vel har Gaarden ikke været adelig Sædegaard eller huset Stormænd i nogen Retning, den har end ikke været skyldsatt med Hovedgaards Taxt, men den har fra Middelalderen af været en jordegen Gaard og været beboet af ansete Selvejerbønder, hvis Forhold hidtil kun har været lidet kjendt.

Det havde oprindeligt været min Hensigt i nærværende Afhandling at give en ret indgaaende Fremstilling af en Del nordjyske Selvejerbønders Slægthistorie (Kjærulf, Galskyt m. fl.), idet jeg vilde gaa ud fra Kornumgaards Besiddelse som det centrale; men Bestyrelsen for det jyske historisk-topografiske Selskab har ikke ment at kunne give Plads for saa megen Personalhistorie, og Størstedelen af mine Undersøgelser vedrørende de her

omhandlede Slægters Personalia vil derfor blive forsøgt publiceret ad anden Vej.

Yderligere maa jeg bemærke, at naar jeg i saa vidt Omfang, som sket er, har kunnet benytte utrykte Kilder, skyldes det den grevelige Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelses Velvilje, idet den har sat mig i Stand til at foretage ret vidtgaaende Arkivstudier vedrørende Nordjyllands indre Historie.

Anders Bonde i Kornum var 1470 sammen med Jens Mørk i Saltum og flere Udsteder af et Sognevidne af Hjortdal (i Hanherred) angaaende et Møde paa Hjortdal Kirkegaard, hvor 12 Mænd vidnede om en Vurdering af noget Korn paa Marken, hvilket Sognevidne Anders Griis i Slettegaard havde forlangt.¹⁾

Han er utvivlsomt den samme Anders Bonde, som 1446 og 1459 udstedte Breve af Jerslev Herredsting²⁾ og derfor maa formodes at have været Herredsfoged der i Herredet, og naar vi andet Sted erfare, at Herredsfogden i Jerslev Herred 1450 hed Anders Jeg³⁾, maa det antages, at Anders Eg (jydsk Jeg) i almindelig Tale har været kaldt Anders Bonde, fordi han var Selvejer. Dyrskjøt siger, at han var af Adelstand, men denne Udtalelse tør næppe tillægges absolut Gyldighed, da Dyrskjøt synes at bruge Udtrykket »Edelstand« i en videre Betydning end nyere Genealoger anerkjende; han bruger saaledes denne Betegnelse om Efterkommere af en ufri Mand og en adelig Kvinde.

1506 nævnes Hans Andersen i Kornumgaard, vel Formandens Søn, der nævnte Aar erkjender at have den Jord sønden for Vejen, som løb i Øst og Vest til Vester

¹⁾ Nyt hist. Tidsskrift V. 241.

²⁾ Æ. d. A. III 14.

³⁾ Ny kgl. Saml. 4°, 746.

Brønderslev, af (o: i Fæste af) Provsten i Børglum.¹⁾ Maaske er det denne Jord, der omtales i en Præsteindberetning af 1553, hvor der siges, at 2 Agre vare tagne fra V. Brønderslev Kirke til Øster Kornumgaard.²⁾ 1532 var Peder Hansen i Kornum — maaske Hans Andersens Søn — Rebsmand til Lendum Mark sammen med Jens Kjærulf i Halne og flere,³⁾ og 1546 blev han og Hans Andersen i Gjerndrup (Ø. Brønderslev Sogn) indstævnedede for Kongen af Godske Lauridsen i Outved for Arv efter Godske Lauridsens Hustrus Fader Jesper Steffensen, saa det kan maaske antages, at Peder Hansen har været gift med Jesper Steffensens Datter. Iøvrigt vides der ikke mere om denne Familie. Peder Hansen har dog ikke været Eneejer af Kornumgaard, og formodentlig er en Part af den med en Datter af Hans Andersen kommen til Jens Andersen Kjærulf (Søn af Herredsfogden i Kjær Herred, Anders Andersen Kjærulf i Fogedgaard i Vadum), der ligesom Anders Jeg siges at være af Adelstand, men hvis Adelskab iøvrigt er lige saa ukjendt som den førstnævntes.⁴⁾ Om Jens Andersen Kjærulf, der næppe er identisk med den ovenfor nævnte Jens Kjærulf i Halne, siger Dyrskjøt: »Han eigede stort gods I Jersleff Herridt I wester Brøndersleff och fiere Sogner. Hans Hustrus Naffn weed jeg icke, dog vaar hun Edelstand och beholt deris Gods frij.⁵⁾ Haffde mange

¹⁾ Æ. d. A. III 88.

²⁾ Wulff: Stat. Bidrag til Vendelbo St. S. 155.

³⁾ Erslev og Møllerup: Frederik I.s Registr. 442, Kerudt er en Fejlskrift eller Fejlæsning for Keruell el. I.

⁴⁾ Det vilde føre for vidt her at komme ind paa en nærmere Undersøgelse af dette Forhold, men i en anden Afhandling om Slægten Kjærulf vil der saavidt muligt blive gjort Rede for Slægtens sociale Stilling i Tiden omkring Aar 1500.

⁵⁾ Det maa formodes, at hun har siddet Enke under Grevefejden.

børn, mens jeg finder Icke flere neffnet uden 2 Sønner
1 Doter«.

De af Dyrskjøt nævnte Børn ere: Vogn Jensen Kjærulf, om hvem der kun vides, at han havde Børn; Anders Jensen Kjærulf, om hvem mere nedenfor, og en unavngiven Datter, der blev gift i Hundslund (Dronninglund) og efterlod sig et stort og anset Afkom. (Maaske er hendes Mand den Bonde, som Skipper Klement 1534 forlænedede med Hundslund Kloster). Foruden disse 3 Børn har Jens Kjærulf formentlig haft en Søn Hans, thi 1568 nævnes en Hans Kjærulf som Ejer af 1 Bondegaard i V. Brønderslev Sogn.¹⁾

Henimod Midten af det 16. Aarhundrede ejedes i hvert Fald en Del af Kornumgaard af den ovennævnte Anders Jensen Kjærulf,²⁾ som forhen havde boet i Børglum Bispestols Gaard Kjølskegaard (Hallund S.), men som nu boede i Kornumgaard, Han nævnes 1534 og var i Aarene omkring 1540 Herredsfoged i Jerslev Herred,³⁾ men da han ikke nævnes som Selvejer i Indberetningen 1568, er han formodentlig død inden dette Tidspunkt, en Antagelse, der bestyrkes ved, at hans Eftermand i Fogedembedet, Peder Jensen i Kjølskegaard, allerede nævnes 1554.⁴⁾ Af Anders Jensens Børn kjender jeg kun Jens Andersen Kjærulf, se nedenfor, og

Dyrskjøt havde sin Viden om de ældste Kjærulfer fra gamle Bertel Kjærulf paa Ø. Aslund, f. 1582 † 1672, der havde syslet med Familiens Historie og skrevet en Del derom. (Universitetsbibl. Additam. 117 in fol., Side 3).

1) Præsteindberetn. 1568.

2) Kjær H. Tingbog 1631 7/3. Jydske Tegnelser III. 125 f., Kancelliets Brb. 1580 14/5.

3) Ny kgl. Saml. 4°, 746 og Additam. 117, fol.

4) Ny kgl. Saml. 4° 746 og Ny kgl. Saml. in fol. 558.

Anne Andersdatter Kjærulf,¹⁾ men der var i hvert Fald 2 Døtre til, hvoraf den ene var gift med Anders Thomsen i Kongensgaard i V. Brønderslev, der vel med hende havde faaet den jordegne Gaard, som han 1568 anføres som Ejer af, og den anden Datter »Jens Kierulffs Søster« havde 1568 en Bondegaard »som hendes egen.«²⁾ Hun er maaske bleven gift med Peder Mørk i Musted (Jerslev S.), thi han ses før 1580 at have solgt en Søsterlod i Kornumgaard til Admiral Peder Munk.³⁾

Og endelig maa vi nævne, at Christoffer Galskyt skal have boet paa Kornumgaard (Wibergs Præstehistorie I. 529), men det har dog næppe været paa den her omhandlede Gaard. Han nævnes 1584 blandt Adelen i Viborg Stift, og maa snarere antages at have boet i Kvorninggaard i Kvorning Sogn, hvis Wibergs ukjendte Kilde da ikke har læst Bodum for Quornum under Paa-virkning af, at Christoffer Galskyts Sønsøn ejede Kornumgaard. Vi skulle senere komme tilbage til dette Emne.

Efter Anders Jensen Kjærulf fik hans Søn Jens Andersens Kjærulf Kornumgaard, som han synes at have beboet alene, og hvoraf han vist ved sin Død var Eneejer. Han kaldes ogsaa »Adelsmand« af Dyrskjøt,⁴⁾ og o. 1575 blev han Herredsfoged i Jerslev Herred efter Lars Mørk, hvilken Stilling han beklædte til ca. 1600, da han efterfulgtes af Jens Mikkelsen i Sterup Nørgaard (Jerslev S.).

¹⁾ Hun var gift med Anders Skriver i Hals Fogedgaard, † 1589, fra hvem den norske Familie Hals nedstammer. Anders Skriver nævnes i Præsteindberetning som Ejer af 3 smaa Bol Bondegods i V. Brønderslev Sogn; dem havde han antagelig faaet med sin Hustru.

²⁾ Præsteindberetn.

³⁾ Jydske Tegnelser III. 125 f.

⁴⁾ Ny kgl. Saml. 4° 746.

Han nævnes 1568 som Ejer af den Gaard, som han iboer (Quorning) og 2 Huse, frit Bondegods, i V. Brønderslev Sogn.¹⁾ I hvorvel det om hans Bedstemoder er sagt (af Dyrskjøt), at hun beholdt Slægtens Gods frit efter Grevefejden, maa det dog bemærkes, at der af Kornumgaard svaredes Herlighedsafgift til Kronen (til Aastrup Læn), og at Kongen 1576 $\frac{9}{5}$ tilskiftede Admiral Peder Munk Kronens Rettighed saavel i Kornumgaard som i 2 andre jordegne Gaarde i Jerslev Herred, nemlig Røgelhede²⁾

1) Præsteindb. Onsdag efter vor Frue Dag 1574 oprettedes der paa Ø. Kornumgaard Forlig mellem Jens Kjærulf paa den ene Side og hans Svoger Anders Thomsen i Kongensgaard med flere paa den anden Side antagelig om Arvesager. Forliget var 1710 i Gaardens Arkiv, men findes ikke nu (Aalbh. Skifteprotokol 1710, fol. 64).

2) Røgelhede i Hellevad Sogn tilhørte 1465 Clemen Slage, og nævnte Aar toges Tingsvidne af Jerslev Herredsting, at han undte Poul Nielsen i Horsens 1 Gaard i Hvorup og 1 Gaard i V. Hassing for Medgift med hans Søster (Æ. d. A. III. 56). Samme Aar toges Sognevidne af Hallund Kirkegaard om den Lovhævd, Clemen Hansen havde gjort paa Røgelhede og benævnt Sted fra Sted, at han eller hans Forældre aldrig havde det udi deres Haand og Hævd (Æ. d. A. III. 21). 1480 var Clemen Slage i Røgelhede Herredsfoged i Jerslev Herred og regnes af Dyrskjøt for adelig (Ny kgl. Saml. 4°, 746). 1483 gav han en Bøgeskov paa 12 $\frac{1}{2}$ Svins Olden til sin Sognekirke i Hellevad (Danske Atlas V, 291) og 1489 udstedte han Stadfæstelsesbrev paa det Gods, som hans Forældre havde afhændet til Hundslund Kloster, i Særdeleshed paa en Gaard i Hellevad (Æ. d. A. III. 4). P. Dyrskjøt, der bl. a. ogsaa nedstammede fra Familien Slage (Langebeks Exc., 187) siger, at Clemen Slage solgte sit Gods til Landsdommer Mogens Munk, hvorved hans Medarvinger bleve tvungne til at sælge deres Parter til Sønnen Admiral Peder Munk, fordi de vare gifte i ufri Stand, og Dyrskjøt havde herom et gammelt Skjøde (Jy. S. 1 III 252). 1568 stod Røgelhede som Selvejergods og bestod af 2 Gaarde, 6 Bol og 1 Mølle (Præsteindbr.). Vist er det, at Peder Munk 1576 $\frac{9}{5}$ fik Kronens Ret i Røgelhede (Herligheden), og at han

og Kjærsgaard,¹⁾ dog med det Forbehold at maatte indløse dem igjen, om Kongen senere ønskede det.²⁾ En af Bønderne, vist Jens Andersen Kjærulf, havde nu klaget til Kongen over, at han forfulgtes stærkt, fordi en Kvinde, som blev henrettet, havde beskyldt ham for at have ombragt en Pige, som endnu levede, hvilket han havde bevist med et andet Sted taget Tingsvidne, da han ikke paa sit eget Værneting havde maattet faa det beskrevet, og da Kongen mente, at Bonden var bleven højlig forurettet, og at Peder Munk — som hans Forsvarer — ikke havde hjulpet ham, som han burde, ønskede han 1580 ¹²/₄, at Handelen gik tilbage, og Kronen overtog derefter ogsaa den Del af Bondeskylden, som Peder Munk ejede, nemlig den Søsterlod i Kornumgaard, som Admiralen havde købt af Peder Mørk i Musted,³⁾ hvorefter Gaarden skulde lægges under Aastrup Læn, men 10 Dage efter fik Peder Munk dog Skjøde af Kronen paa Røgelhede og Kjærsgaard.⁴⁾ En Maanedstid efter fik Jens Kjærulf Skjøde af Kronen paa den omhandlede Søsterlod i Ø. Kornumgaard og Gods, og han betalte den strax med 500 gamle Dalere og fik iøvrigt Kongens Tilsagn om at beholde Kornumgaard og Gods med samme Frihed, som hans Forældre tidligere havde haft

1580 ²²/₄ fik endeligt Skjøde derpaa (Kronens Skjøder), og senere kom den til Bjørn Ulfeld. Den beboedes i en lang Aarrække af Familierne Mørk og Kjærulf.

¹⁾ Kjærsgaard i Hellevad Sogn synes at have været ejet af de samme, som ejede Røgelhede, og den brugtes i mange Aar af Familien Kjærulf.

²⁾ Kronens Skjøder 1576 ⁹/₅. Kancelliets Brb. 1580 ¹²/₄.

³⁾ Se S. 470.

⁴⁾ Kancelliets Brb. 1580 ¹²/₄. Kronens Skjøder 1580 ²²/₄. 1580 ²⁶/₁₁ fik Peder Munk sit Pant i Hundslund Kloster og Gods forhøjet med 524 gl. Dalere, som Kronen skyldte ham for denne Søsterlod i Kornumgaard (Kancelliets Brb.)

den og mod at svare sædvanlig Krønskyld, Herlighed og Rettighed deraf.¹⁾ Dette Tilsagn er indført i Skjødet fra Kronen til Jens Kjærulf, men samme Dag udfærdiges ogsaa et kongeligt aabent Brev, at Jens Kjærulf herefter maatte forblive under Kronen, og at hverken han eller hans Gaard Kornumgaard med Gods maatte bortskiftes til nogen.²⁾

Ved denne Tid var der Strid mellem Otte Banner til Asdal og Godslev Budde til Rødslet angaaende nogle Huse, som Otte Banner mente, han havde faaet tilskiftet af Kronen, medens Godslev Budde, der var Lænsmand paa Børglum Kloster, mente, at de hørte til dette Læn. Jens Kjærulf havde dømt i Sagen og tildømt Kronen dem, da de ikke vare nævnte i Mageskiftet, men de vare byggede paa nogle Gaardes Grund, som Otte Banner skulde have. Kongen tog da Sagen overtværs og gav 1581 ^{13/11} Otte Banner Skjøde paa Husene,³⁾ idet han samtidig fik den Ordning truffet for at undgaa Herredsfogdens Ødelæggelse, at Otte Banner frafaldt Tiltale mod denne for den urigtige Dom.⁴⁾

1585 havde Jens Kjærulf den Tort, at en Kvinde, som han mente, at hans Søn skulde have haft, gik hen og trolovede sig med en anden. Misfornøjelsen hermed har aabenbart været stor, thi Jens Kjærulf søgte at trumfe sin Sag igjennem, som det vil ses af nedenstaaende kongelige Brev af 1586 ^{14/1} til Befalingsmanden paa Aalborg-hus Ove Lunge.

For Kongen var fremkommen Anders Pallisen

¹⁾ Kancelliets Brb. 1580 ^{14/5}.

²⁾ Admiral Peder Munk fik dog 1589 ^{23/5} Forlæningsbrev paa Kronens Ret i Kornumgaard, kvit og frit. a. St. 1589 ^{23/4} og ^{24/5}.

³⁾ Kronens Skjøder.

⁴⁾ Kancelliets Brb. 1581 ^{13/11}.

med en Supplikats, hvori han berettede, at han i Overværelse af Sognepræsten, sin og Pigens Slægt og Venner og andre Godtfolk var bleven trolovet med en Pige, alt i Overensstemmelse med Forordningen om Ægteskabs-handel, men Jens Kjærulf, Herredsfoged i Jerslev Herred, havde hos nogle af Pigens Søskende og andre erhvervet Breve og Viden om, at hun i hendes Søsters Hus havde lovet ham paa hans Søns Vegne Ægteskab, og derfor vilde han nu forhindre Trolovelsen mellem hende og Anders Pallisen, skjønt Pigen nægtede Rigtigheden deraf. Anders Pallisen mente desuden, at selv om Jens Kjærulfs Angivende var rigtigt, kunde dog det af ham paa-beraabte Løfte, der var sket i Ølsmaal og Drukkenskab uden Nærværelse af den, som Pigen skulde troloves med, og uden Nærværelse af Pigens ældste Broder og Lovværg og Sognepræsten, ikke være saa lovligt, at det kunde forhindre Anders Pallisens Trolovelse med Pigen. Sagen havde siden været for Tamperretten i Aalborg og var bleven opsat til næste Tamperdag, formedelst nogle modstridende Vidnesbyrd, men Anders Pallisen mente, at Dommerne nok af disse Vidnesbyrd kunde mærke, hvilken af Trolovelserne der var lovlig eller ej, og han bad derfor Kongen om en Forskrift til Stiftsbefalingsmanden om uden vidtløftig Rettergang at blive hjulpen til Rette. Ove Lunge fik derfor Ordre til, naar Sagen skulde for Tamperretten paany, da at tage en 3 andre af Adel til sig og i Forening med dem og Tamperretsmedlemmerne undersøge Sagen og afsige Dom om, hvilken af Trolovelserne der skulde staa ved Magt.¹⁾

Resultatet kjendes ikke, men sandsynligvis har Anders Pallisen faaet Medhold, thi den Pige, Sagen drejede sig om, var formentlig den Anne Pedersdatter Kjærulf

¹⁾ Kancelliets Brevbøger 1586 4/1.

(Datter af Peder Andersen Kjærulf i Ø. Halne [Vadum S.] og Karen Bertelsdatter), som ægtede Anders Pallisen, der var Byskriver i Aalborg, hvor han 19. Juli 1588 tog Borgerskab og døde 1602, efterladende sig 2 Børn.¹⁾ Efter Anders Pallisens Død flyttede hans Enke til Rævs-
gaard i Vadum Sogn, og i Aalborghus Jordebog 1617—
18 anføres hun som Bruger af en Gaard i dette Sogn.
Hun ægtede senere Bagge Jensen Kjærulf i Kornum-
gaard,²⁾ saa det har maaske været ham, der samtidig med
Anders Pallisen mente at have Fordring paa hendes
Haand.

Jens Kjærulf var gift med Anne Nielsdatter
Griis af Slette,³⁾ vist Datter af den Niels Griis (gift med
Bodil Svendsdatter Orning), der 1505 sammen med
Faderen Palle Griis boede i Ø. Mellerup (Jerslev S),⁴⁾
og som 1545 tiltaltes, fordi han ikke havde berigtiget
sin Halsløsning efter Grevefejden.⁵⁾ Hun levede endnu
1596, da hun sammen med sin Mand gav 2 Alterstager
af Messing til V. Brønderslev Kirke. Paa disse findes
følgende Indskrift: DISE . LIVSE . STAGER . GAF .
IENS . KERVLV . I . KVORNVN . OCH . ANNE .
GRIS . TIL . WESTER . BRØNDERSLØF . 1596. Der-

1) Anders Pallisen blev 1587 Medlem af Guds Legems Lav i Aal-
borg og købte 1593 en Kaalgaard af Lavet, hvilken han dog
ikke betalte, og da Arvingerne ophørte med Renteerlæggelsen
1604, blev den 1605 solgt til en anden (Gildets Regnskabsbog,
fol. 1). Hans Eftermand i Embedet Hjeronymus Madsen, der
tidligere var Underskriver paa Slottet, blev 1602 Byskriver paa
Lænsmandens Anbefaling til Magistraten.

2) Landt. Dombog A. 1621. S. 333 og 348. Rævsgaard i Vadum
var da en jordegen Gaard, som Lars Jensen besad. Han var gift
med Anders Pallisens Datter Anne.

3) Additam. 117, fol.

4) Æ. d. A. III, 47. J. S. IX. 308.

5) Danske Magazin 4. I. 113.

hos er anbragt to Skjolde — dog uden Hjelme — paa hver sin Side af et Jesumonogram. Det ene viser en mod højre gaaende Hanulv med udrakt Tunge og under Skjoldet Bogstaverne I. K. V.; det andet Skjold bærer en mod venstre springende Vildbasse og under Skjoldet Bogstaverne A. G.

Skifte efter Jens Kjærulf og Hustru blev afholdt 18. Novbr. 1606.¹⁾ Jens Andersen Kjærulf og Anne Griis skal have haft 9 Børn,²⁾ af hvilke jeg dog kun kjender de 6, nemlig: 1) Anders Jensen Kjærulf, 2) Morten Jensen Kjærulf, 3) Bagge Jensen Kjærulf, 4) Vogn Jensen Kjærulf, 5) Peder Jensen Kjærulf, 6) Dorte Jensdatter Kjærulf.

Jens Kjærulf og Anne Griis' øvrige 3 Børn ere maaske døde som unge og før Forældrene.

Efter Jens Andersen Kjærulf synes hans Søn Anders Jensen Kjærulf at have haft Besiddelsen af Gaarden, vist endog før Forældrenes Død, thi da der 18. Novbr. 1606 skiftes mellem Jens Kjærulfs Børn efter Faders og Moders Død, var Anders Kjærulf allerede afgaaet ved Døden og havde efterladt sig 2 Børn, der som Arv efter Bedsteforældrene fik udlagt det halve af Kornumgaard og af et Afbyggersted, medens den anden Halvdel blev udlagt til Morten Jensen Kjærulf, som paa den Tid sad for Gaarden, og de øvrige Arvinger fik formodentlig Udlæg i andet Gods. Om Morten er der ikke meget at sige, han døde i Tidsrummet 1606 $\frac{18}{11}$ —1608 $\frac{3}{3}$ og efterlod sig ikke Livsarvinger, men arvedes af sine Søskende.³⁾ Derimod vides om Anders, at han var gift med Benedikte (Bendit) Porsdatter, Datter af Adelsmanden Pors Nielsen Børialsen i Kastrup (Rinds H.), med hvem han havde Sønnen Anders Andersen

¹⁾ Herredagsdom 1635 $\frac{21}{11}$.

²⁾ Additam. 117, fol.

³⁾ Herredagsdom 1635 $\frac{21}{11}$.

Kjærulf, der døde ung og ugift, samt Datteren Anne, der ægtede Anders Sørensen Kjærulf i V. Holtet i Ajstrup Sogn (se senere). Benedikte Porsdatter ægtede efter Anders Kjærulfs Død Oluf Munk, der 1610—1623 boede i Attrup i Hammer Sogn,¹⁾ men var død før Kejserkrigen, under hvilken hans Enke, der vedblev at bo i Attrup og endnu boede der 1643, blev udplyndret.²⁾

Da Oluf Munks Børn ved at arve deres afdøde Halvbroder Anders Andersen Kjærulf bleve Medejere af Kornumgaard, bliver det nødvendigt at omtale denne Familie lidt nøjere. Oluf Munks Herkomst kjender jeg ikke, men rimeligvis var han Broder til den Christen Munk i Gjettrup (Ulsted S.), der var gift med en Søster til Benedikte Porsdatter, og de vare vist paa Spindesiden beslægtede med Familien Munk fra Havbro, hvis kvindelige Medlemmer ofte indgik Ægteskab med uadelige Mænd.

Oluf Munk og Bendit Porsdatter havde følgende Børn:

- 1) Peder Munk, død ung før 1631.³⁾
- 2) Inger Munk, opholdt sig 1632 i Kornumgaard,⁴⁾ var 1635 gift med Niels Christensen Kjærulf af Hornsgaard ved Nibe,⁵⁾ der var kongelig Tolder og Havnefoged i Bursvig paa Gulland.⁶⁾ Efter Gullands

¹⁾ $\frac{1}{2}$ Attrup, beboet af Oluf Munk, tilhørte Predbjørn Gyldenstjernes Enke Mette Hardenberg, der ca. 1620 mageskiftede den til Jørgen Lunges Enke Sofie Brahe (Hanckes Saml. til Vends. Hist. i kgl. Bibliotek).

²⁾ Jerslev H. Tingbog 1632 $\frac{17}{5}$ og 1631 $\frac{10}{2}$.

³⁾ Kjær H. Tgb. 1631 $\frac{7}{3}$.

⁴⁾ Jerslev H. Tgb. 1632 $\frac{17}{5}$.

⁵⁾ Sønesøn af Søren Christensen, Herredsfoged i Kjær Herred, og Else Andersdatter Kjærulf.

⁶⁾ Kjær H. Tgb. 1636 $\frac{4}{10}$ og 1631 $\frac{26}{7}$.

Afstaaelse til Sverige 1645 flyttede de til Danmark og boede 1650 i Kjøge,¹⁾ men senere i Sæby, hvor de døde. I Sæby Kirke findes eller fandtes forhen en Gravsten over Laurits Tamstrup og Hustru Karen Pedersdatter. Om den skrives ca. 1696; »Er ehn smuch liden guldlandsche Steen aff sal. Niels Christensøn och Inger Munch paa Guldland bekosted och siden hid ført, mens i deris Trang thill bemeldte Thamstrup affhænt. Er ehn blød Steen, der paa vdhogen Bogstauer vlæsselig ehr. Bemeldte Niels Christensen wahr ehn goed, erlig, fredsommelig Mand, haffde været Tholder och foged paa Guldland, och døde hand saavel som bemeldte hans Hustrue her sammesteds.²⁾ Medens han var Havnefoged paa Guldland var han undertiden paa Besøg i Vendsyssel, saaledes var han her 1636 og 1640,³⁾ førstnævnte Aar fik han Skjøde paa en Gaard i Vester Halne i Vadum Sogn, af hvilken han allerede 1631 ^{26/7} havde købt en Del af sine Medarvinger.

- 3) Gjertrud Munk blev gift med Herredsfoged i Kjær Herred Morten Laursen Kjærulf, men døde kort efter Brylluppet, og 13. Oktober 1641, som kaldes rette 30. Dagen efter Dødsfaldet, blev Boet registreret, hvorefter det 1642 ^{5/11} blev skiftet mellem hendes efterlevende Mand paa den ene Side og hendes Moder og Søskende paa den anden (Kjær H. Tgb. 1643 ^{10/1}.)
- 4) Dorte Munk, gift I før 1639 med Hans Pedersen i Attrup, der døde o. 1646 og havde en Datter Mar-

¹⁾ a. St. 1650 ^{21/8}.

²⁾ Borgmester Chr. Rhuus' Manusk. om Sæby, i Sæby Præstearkiv, jvf. »Vendsyssel Folk og Land«, III, 33.

³⁾ Kjær H. Tgb. 1636 ^{4/10} og 1640 ^{30/9}.

grete, gift II o. 1646 med Hr. Erik Nielsen, Sognepræst i Hammer-Horsens, ingen Børn.

Foran er nævnt, at Anders Jensen Kjærulf allerede før 1606 havde haft Brugen af Kornumgaard, og efter ham fik hans Broder Morten Jensen Kjærulf den, thi i Skiftebrevet efter Forældrene af 18. Novbr. 1606 hedder det: Efterdi Morten Kjærulf haver Besiddelsen af Kornumgaard, skal han nyde og beholde for en Broderpart til sin Anpart Halvparten af Kornumgaard med al sin rette Tilliggelse, dertil ligget haver og bør at tilligge med Rette, med Halvparten af det Bygge, som Anders Pedersen tilforne udi boede. Derimod skal sal. Anders Kjærulfs Børn, Anders Kjærulf og Anne Andersdatter, have den anden Halvpart udi forskrevne Kornumgaard og forskrevne Bygger.

Morten døde som nævnt ca. 1607 uden Livsarvinger, og efter Lænsmanden Axel Galts og Samfrænders Dom af 3. Marts 1608 imellem Vogn Kjærulf og hans Broder Bagge, blev Bagge Kjærulf tilkjendt at være nærmest til at besidde den halve Gaard efter Broderen Mortens Død.¹⁾

Kort før denne Dom blev afsagt eller maaske rettere kort efter Jens Andersens Død søgte hans Sønner at faa kongelig Stadfæstelse paa det kongelige aabne Brev af 1580 ¹⁴/₅, hvorved der tilsagdes Jens Andersen Kjærulf, at han og hans Gaard og Gods maatte forblive under Kronen og ikke blive bortskiftet til nogen. Dette lykkedes ogsaa, og 1607²⁾ udfærdigedes et saalydende Brev: Vi Christian 4. med Guds Naade o. s. v. gjøre alle vit-

¹⁾ Herredagsdom 1635 ²¹/₁₁. 1608 ²⁴/₉ afsagdes Landstingsdom angaaende Afgiften af Kornumgaard, formodentlig i Anledning af Arvestriden, men Dommen haves ikke længere (Aalbh. Skifteprotokol 1710, fol. 64).

²⁾ Datoen mangler (Tingbogen for Jerslev Herred 1632 ²/₂).

terligt, at efterdi disse Bevisere, afgangne Jens Kierul, Herredsfoged i Jerslev Herred, hans Sønner haver underdanigst været af os begjærende at maa blive hos os og Kronen og ikke derfor at skulle [skatte?] nogen af [Adelen?] eller andre, da haver vi af vor [synder]lig Gunst og Naade lovet og tilsagt og med dette vort Brev lover og tilsiger, at forskrevne Jens Kieruls Sønner her efter [ligesom] deres Fader udi Kornumgaard før dennem skal blive hos os og ikke vi dennem eller forskrevne deres Gaard Kornumgaard [. . .] skulle [. . .] [fra] os og Kronen til nogen bortskifte [eller af] hænde. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn den . . . 1607 under vort Signet. Christian. ¹⁾

Bagge Jensen Kjærulf, som efter Broderen Mortens Død ved Dom 1608 ³/₈ fik tilkjendt Besiddelsen af den halve Kornumgaard, var som foran nævnt antagelig den Søn af Jens Kjærulf, der skulde have været gift med Pigen, som trolovede og giftede sig med Anders Pallisen i Aalborg 1585. Han tabte jo Slaget og ægtede en anden,²⁾ med hvem han havde en Søn Niels Baggesen Kjærulf, f. o. 1592, men da han var bleven Enkemand, ægtede han Anders Pallisens Enke, Anne Pedersdatter Kjærulf, med hvem han ingen Børn havde. Hun levede endnu 1632.³⁾ 1621 havde Bagge Proces med Hospitalsforstanderen i Aalborg angaaende Penge, som Anders Pallisen skulde være Hospitalet skyldig, men Bagge hævdede, at han ikke havde modtaget noget af Anders Pallisens Gods med sin Hustru, men at

¹⁾ De manglende Ord ere borte i Tingbogen af Fugt og daarlig Behandling. Brevet blev 1632 ²/₂ fremlagt i Jerslev H. Ret af Peder Jensen Kjærulf i Kornumgaard.

²⁾ Maaske Datter af Niels Poulsen i Søndergaard i Aasendrup i Vrensted Sogn.

³⁾ Jerslev H. Tgb. 1632 ²/₈.

Løsøret var bleven staaende i Rævsgaard (i Vadum), da han ægtede Enken.¹⁾ Ved en ikke endelig Dom af Jerslev Herredsting 1621 ¹²/₇, hvori citeredes en tidligere Dom af Kjær Herredsting, blev Bagge Kjærulf kjendt skyldig, saalænge den tidligere afsagte Dom og nogle Bænke- og Stuebreve, hvorpaa den grundede sig, stod uryggede, men ved Landstingsdom blev Sagen hjemvist til fornyet Behandling, og 1623 blev han frifunden.²⁾ Iøvrigt vide vi om Bagge Kjærulf, at han 1614 var Værge for V. Brønderslev Kirke, men denne Stilling fratraadte han Aaret efter og var da kommen til at skyldte Kirken 48 Daler.³⁾ Han synes i det hele taget at have haft økonomiske Vanskeligheder, og det lader til, at baade han og hans Søkende vare ret uformuende; dog nævnes han 1630 som Kreditor i Boct efter hans Fætter, Raadmand Jens Andersen Hals i Aalborg. 1617—20 var han indblandet i en lidt delikat Sag; Niels Mikkelsen Mørk, der tjente Bagge, havde set, at Jens Poulsen i Mølgaard og hans Broderdatter Kirsten Nielsdatter af Søndergaard i Aasendrup havde ligget i Seng sammen, og et andet Vidne havde set dem ligge sammen, afklædte saa nær som til Skjorte og Særk.⁴⁾ Bagge Kjærulf var Pigens Lovværge, og Niels Mørk berettede, at Bagge havde kaldt ham til sig og sagt, at hvis han vilde tilbagekalde sit afgivne Vidne, vilde Jens Poulsen i Mølgaard forskyldte ham hans Umage, saa han skulde takke ham, saa længe han levede. Vidnet vilde dog ikke til-

¹⁾ Bagge Kjærulf er maaske den Bagge Jensen, der tillige med en Morten Jensen staar som Bruger af en Gaard i Vadum S. 1617 (Aalbhus Jordebog 1617—18).

²⁾ Landst. Dombog 1621, fol. 333 og 348 og 1623, fol. 43.

³⁾ Kirkens Regnskabsbog.

⁴⁾ Brugen af Skjorte og Særk synes da at have været almindelig her paa Egnen, hvilket fremgaar af lignende Retsakter.

bagekalde noget, og Bagge maatte med Ed fri sig for Beskyldningen. Det af Niels Mørk afgivne Vidne førte ogsaa til, at han blev stukket med en Kniv af en anden Mand, men hele den uhyggelige Sag (Blodskam) løb dog ud i Sandet. (Landst. Dombog 1620, fol. 439.) 1621 erkjender Bagge at være bleven Borger og Handelsmand Johan Ertmann i Aalborg 400 Slettedaler skyldig og gav derfor Pant i den Femtedel af Kornumgaard og Gods, som han ejede. Bagge misligholdt dog sin Forpligtelse, og ved Dom af Jerslev Herreds Ting 1623 $\frac{27}{8}$ fik Johan Ertmann Indførsel i Pantet.¹⁾

Efter Ertmanns Død kom den bekjendte Aalborg-Stormand Jens Bang i Besiddelse af Pantet, men Bagge Kjærulf, der jo foruden den her nævnte $\frac{1}{5}$ af Gaarden ogsaa havde Brugen af sin Broder Vogns og sin Søster Dorthes Parter og desuden en Eng paa 30 Læs Hø, som var bevilget ham forlods af Medejerne, saa længe han levede, vedblev maaske ogsaa at bruge den Del, som Johan Ertmann havde faaet tilskjødet, og ihvert Fald blev Indløsningsretten hos Bagge Kjærulf og Arvinger.²⁾ Imidlertid tog det en uheldig Ende med Bagge. Søndag Aften 13. Maj 1632 kom han ind til sin Søn Niels Baggesen, der paa hin Tid ogsaa var Bruger af en Del af Kornumgaard,³⁾ og han vilde have Sønnen med sig, hvorhen meldes ikke. Antagelig har Bagge været beruset,⁴⁾ og da Sønnen ikke synes at have været villig til at gaa med, tillod Niels Baggesens Tjenestepige, Sophie Mor-

¹⁾ Hertil hørte Stedet »Dammen« i V. Brønderslev. Jerslev H. Tgb. 1631 $\frac{22}{9}$ og Herredagsdom $\frac{21}{11}$ 1635. Johan Ertmann var Kjøbmand og Raadmand i Aalborg, han døde 1632.

²⁾ Jerslev H. Tgb. 1632 $\frac{2}{8}$, 1640 $\frac{7}{8}$ og 1642 $\frac{21}{4}$.

³⁾ Faderen har vel da været paa et Slags Aftægt.

⁴⁾ Der var Rygter om Drikkeri og Parlament hin Dag, men de indkaldte Vidner vidste dog intet derom. Tgb. 1632 $\frac{7}{8}$.

tensdatter, sig at sige til den gamle, at han hellere skulde gaa hjem og i Seng og lade Niels Baggesen være i Fred. Herover blev den gamle saa opbragt, at han vendte sig om mod Pigen og jog sin Kniv i venstre Side af hendes Hals, og hun døde strax.

Stillingen var efter dette Overfald paa en værgeløs Kvinde ikke saa gunstig for Bagge, og han fandt det raadeligst at flygte, forinden Sagen blev forfulgt. Han kom næppe nogensinde mere til Kornumgaard, og det vides ikke, hvor han flygtede hen, men det ligger nær at antage, at han har søgt Tilflugt hos Slægtninge udenlands, enten paa Agdesiden i Norge eller i Halland. I hvert Fald har hans Familie faaet Underretning om ham, thi det vidstes 1634 ^{30/10}, at han var død.¹⁾ Saavel Lænsmanden som den dræbte Piges Farbroder og Eftermaalsmand Mogens Andersen i Holte tog strax fat paa Sagens Forfølgning ved Herredstinget og Landstinget; der blev optaget Syn over den dræbte Pige og afgivet Forklaring om Drabet af de fire Personer, der havde overværet det, nemlig Niels Baggesen Kjærulf og Hustru og deres to Tjenestpiger. Ved Sandemandstov blev Bagge Kjærulf svoren fredløs, men ogsaa Niels Baggesen, hans Hustru og deres to Piger kom til at bøde, fordi de ikke havde hindret Manddraberens i at rømme, og Niels Baggesen udlagde 1632 ^{23/8} paa Jerslev Herredsting til Mogens Andersen i Holte 18 Rigsmark, som var hans Andel af Lovboden i Henhold til Jydske Lov 2. Bog, 22. Kap., Bagge Kjærulfs Hovedlod blev forbrudt til Herskabet, i nærværende Tilfælde Lænsmanden paa Aastrup Jørgen Orning paa Kongens Vegne, idet Herligheden af Kornumgaard hørte under dette Læn, men Bagge var

¹⁾ Jerslev H. Tgb. 1632 ^{24/5}, ^{21/6}, ^{12/7}, ^{9/8}, ^{23/8}. Herredagsdom ^{21/11} 1635.

paa hin Tid næppe Ejer af ret meget, eftersom han jo havde maattet afhænde sin Part af Gaarden til Johan Ertmann, og desuden havde hans Søn en Fordring paa 200 Sletdaler af sin Mødrenearv, som havde været erlagt til Bedstefaderen, Jens Kjærulf, men som denne atter havde udbetalt til Bagge Kjærulf. Han havde kun den her omhandlede Søn Niels, der var født o. 1592 og døde i Damsgaard i Ø. Brønderslev 1672, begr. 8. Aug.

Vogn Jensen Kjærulf, som efter Broderen Mortens Død gjorde Forsøg paa at faa Besiddelsen af Kornumgaard, men maatte give tabt overfor Broderen Bagge, boede i Vester Brønderslev¹⁾ og var vist i Aarene 1606—10 Fæster af dette Sogns Kirketiende eller maaske Kirkeværge. Han opføres baade 1606—1610 som værende Kirken over 35 Daler skyldig.²⁾ Vogn Kjærulf levede endnu 1642 og boede i V. Brønderslev.³⁾ Ved Kontrakt af 5. Marts 1617 udstedt i Øster Brønderslev og underskrevet til Vitterlighed af Præsten Hr. Laurids, Oluf Munk i Attrup og Anders Kjærulf (Sørensen) i Holte (Ajstrup S.) og Skjøde af 21. Aug. s. A. afhændede Vogn Jensen Kjærulf sin Part af Kornumgaard ($\frac{1}{6}$) med Gods for 900 Speciedaler til Jørgen Pedersen, Borger i Thisted, hvem han skyldte en Del Penge, vist fra den Tid af, da Jørgen Pedersen var Foged i Hjermeslevgaard.⁴⁾ Jørgen Pedersen, der var gift med Ane Jensdatter, fik imidlertid ikke megen Glæde af denne Erhvervelse, thi som Enevold Kruses Ridefoged over Sejlstrup Læn, Hjermeslevgaard og Nørholm var han i nogle Aar paa sit Regnskab bleven Husbonden en stor Sum Penge skyldig, og da han ikke kunde betale, havde Enevold

¹⁾ Paa Kornumgaards Gods.

²⁾ Kirkens Regnskabsbog.

³⁾ Tgb. 1642 $\frac{31}{3}$.

⁴⁾ Han var Foged her 1608.

Kruse »af kristelig Medlidenhed og Fromhed« samtykt i bl. a. at tage Fyldest i Jørgen Pedersens Part af Kornumgaard, og ved Skjøde af 20. Novbr. 1620 afstod Jørgen Pedersen med sin Hustru Ane Jensdatters Samtykke atter denne Part til Enevold Kruse,¹⁾ men Bagge Kjærulf vedblev dog at have Brugen, eller som det da kaldtes Besiddelsen, af denne Gaardspart, saalænge han var paa Kornumgaard. Vogn Jensens Familieforhold kjender jeg ikke videre til, men han var gift og havde 1632 Sønerne Søren Vognsen Kjærulf og Niels Vognsen Kjærulf²⁾ og muligvis var ogsaa Thomas Vognsen eller Thomas Kræmer, der nævnes 1642, en Søn. Sidstnævnte var i Dimelugen (5: Ugen før Paaske) 1642 paa Kornumgaard, og efter en i Norden udbredt Skik holdes der paa denne Aarstid Lege, hvori Heste spillede Hovedrollen. Oprindelig var det vel Hingstekampe, saaledes som de kjendes paa Island og i Norge, men her i Landet var man vist paa hin Tid kommen fra disse vilde Skuespil til de mere fredelige Vædderidt, »Rendinger«.

Thomas Vognsen og Lars Andersen Kjærulf (fra Knæpholt i Vadum Sogn?) slog da et Væddemaal. Thomas skulde »rende« sin egen brunblissede Hest, og Lars skulde ligeledes »rende« sin brune Ganger, og den, der kom sidst til Maalet i Rendingen, skulde give den vindende 1 Tønde Øl. Vædderidtet fandt Sted Paaskedags Eftermiddag; Thomas Vognsen tabte det, og naar Historien er bleven bevaret gennem Aarhundrederne til vore Dage, skyldes det den Omstændighed, at han undlod at betale det tabte Øl.³⁾ Thomas Vognsen boede 1654 paa Brønderslev Kjær og var Fæster under Kornumgaard.⁴⁾

¹⁾ Jerslev H. Tgb. 1632 ¹⁷/₅.

²⁾ a. St.

³⁾ Tgb. 1643 ³⁰/₆.

⁴⁾ Tgb. 1654 ⁵/₁₀.

Peder Jensen Kjærulf var antagelig yngste Søn af Jens Andersen i Kornumgaard; jeg har ikke truffet ham som Ejer af nogen Del af Gaarden, men dels har han maaske faaet sin Arvepart udlagt i andet Gods, og dels kan han allerede tidligt have afhændet en eventuel Arvepart i Kornumgaard til andre Medarvinger, uden at det nu lader sig oplyse.¹⁾ Det er maaske ham, der 1610—11 boede i Nibstrup, og da var Kirkevæрге, thi da han 1617 boede i Kornumgaard, skyldte han V. Brønderslev Kirke 34 Daler.²⁾

Antagelig er han kommen til Kornumgaard, da hans Broders Enke Bendit Porsdatter giftede sig med Oluf Munk i Attrup, og den Halvdel af Gaarden, som han brugte, tilhørte hende og hendes Børn.

O. 1627 blev han Herredsfoged i Jerslev Herred og beklædte saaledes dette Embede i den trange Tid, da de kejserlige Tropper oversvømmede og udplyndrede Jylland. Sammen med sin Svoger Oluf Pedersen i Røgelhede, den bekendte Lars Dyrskjøt i Ørum og flere andre af Egnens mere fremragende Bønder blev han 1628 fængslet af Fjenden og sat i Arrest i Sæby, fordi en Mand havde angivet, at de pønsede paa at afkaste det tjendtlige Aag ved en Folkerejsning; at noget saadant kan have været paa Tale, er ikke usandsynligt,³⁾ men nogen Plan til Rejsningen synes der dog ikke at være bleven lagt, og efter nogle Ugers haardt Fængsel slap de

1) Han indstævnes i hvert Fald 1632 ^{17/5} sammen med den øvrige Familie, da Jørgen Kruse begjærede Indvisning i Gaarden (se senere).

2) Kirkens Regnskabsbog.

3) I J. Krebs: Aus dem Leben Melchiors v. Hatzfeldt (Breslau 1910) omtales oftere Gjæringen blandt de vendsysselske Bønder.

atter ud.¹⁾ 1629 fæstede han Jerslev Bro.²⁾ I Foraaret 1635 fraflyttede Peder Jensen Kornumgaard og tog Ophold paa Nørgaard i Sterup, hvilken hørte under Aastrup Læn og var tillagt Herredsfogedembedet. Af et Synsvidne³⁾ fremgaar det, at Nørgaard da var i en meget daarlig Forfatning, idet alt Træværket, der for en stor Del bestod af Bøg, var raaddent.

Her boede han til sin Død, der fandt Sted 1655.⁴⁾ Han optraadte endnu i Juni og Juli nævnte Aar som Dommer ved Tinget, men i første Halvdel af Aaret ses han kun at have fungeret som saadan en enkelt Gang, saa han har vel da været en gammel svagelig Mand. Ellers fungerede i Reglen Peder Pedersen og Niels Pedersen skiftevis som Dommere; den første var Peder Jensens Søn, den sidste muligvis ogsaa. Peder Jensens Segl viser Bogstaverne P. I. og derunder et delt Skjold med 2 Kors. I hans Tid naaede man saa vidt i Jerslev Herred, at man fik bygget et Tinghus, tidligere havde Tinget vel, som Skikken var, været holdt under aaben Himmel. Herom indeholder Tingbogen følgende: 1640 ^{23/1} stod Peder Jensen, Herredsfoged, for Tingsdom, eftersom Herredsmændene havde begæret at faa bygget et Tinghus ved Tinget, hvilket de vilde betale, begjærede han paa det venligste, at Peder Galskyt i Ø. Kornum vilde paa tage sig at opføre Huset for Betaling, hvilket denne lovede. Det Tinghus laa antagelig mellem Bøgen (ældre Form Bøgerum) i V. Brønderslev S.⁵⁾ og Stubdrup i Ø. Brønderslev Sogn, men det vedblev næppe at bestaa,

¹⁾ Jydske Saml. I. IX. 38, jvf. Borgervennen 1799.

²⁾ Aastrup Læns Jordebog.

³⁾ Jydske Saml. I. IX. 32.

⁴⁾ Ny kgl. Saml. 4°, 746.

⁵⁾ Bøgen kaldes ogsaa Tinghullet.

thi senere holdtes Tinget, naar Vejret var daarligt, i Storstuen i Møllergaard i Stubdrup.¹⁾

Peder Jensen Kjærulf var gift med Marin Pedersdatter, Datter af Peder Jensen i Røgelhede i Hellevad Sogn. (Hendes Søster Maren var gift med Peder Kjærulf i Agdrup i Sulsted S., en anden Søster var gift med Jens Kjærulf i Ø. Gjerndrup i Ø. Brønderslev S. [Ny kgl. Saml. 4° 746] og en tredje Søster — Johanne — var formodentlig gift med Niels Baggesen Kjærulf af Kornumgaard, se foran).

De synes at have haft 4 Børn: Peder, Jens og Johanne og Niels, der dog ikke staa i Forbindelse med Kornumgaard.

Dorte Jensdatter Kjærulf var vist et af de ældste af Jens Kjærulfs Børn, hun var gift men en Søren, antagelig i Aalborg, hvor hun boede, da Faderen døde o. 1606, og hun var 1620 Enke i Slotsgade og havde 3 voxne Døtre, nemlig Sidsel Sørensdatter, gift med Herredsfogden i Han Herred Rasmus Jensen i V. Thorup²⁾; Anne Sørensdatter, gift med Præsten i Ellidshøj Mads Sørensen (Borch?) og Bodil Sørensdatter, gift med Byskriver Hjeronimus Madsen i Aalborg.³⁾

Allerede det Aar, hendes Fader døde, synes Dorte Kjærulf at have givet sig af med hemmelige Kunster, og senere kom hun i Ledtog med den Bande »Hexe«, der i Aarene omkring 1620 drev deres Spil i Aalborg, og hvoraf de fornemste vare Christence Kruckow, Appolone Ibsdatter, Guldsmed Anders Jensens Hustru og Ma-

¹⁾ Antikv. Annaler III. 325.

²⁾ Han havde 1617 Kongetienden af Haverslev Sogn i Fæste (Aalbh. Jordebog 1617—18).

³⁾ Landst. Dombog A. 1620, 337—352 og 1621, 6. Jerslev H. Tgb. 1631 ¹⁰/₂ og ²⁴/₂.

ren Kneppis.¹⁾ Dorte Kjærulf blev bl. a. beskyldt for at have været med til at forgjøre Magister David Klynnes Hustru, og 1620 blev hun »rettet for Aalborg« for Trolddomskunst,²⁾ en Skæbne, hun delte med mange andre i og omkring Aalborg, og hun er sikkert bleven brændt, thi det var jo kun fordi Christence Kruckow var adelig, at hun nød den Naade at blive rettet med Sværd. Dortes Bondegods blev ved uendelig Dom af Jerslev Herredsting 16. Novbr. 1620 tillagt hendes Arvinger, og Dommen blev 1621 indanket for Landstinget, hvorfra den henvistes til fornyet Behandling ved Hjemtinget.³⁾

1603 gav Dorte Kjærulf en Sølvkande til Alteret i Vor Frue Kirke i Aalborg, den blev omstøbt 1649 og 1841 og vejede sidstnævnte Aar 93 Lod.⁴⁾ Formodentlig er hendes Mand bleven begravet i Kirken 1603. Yderligere ses det, at hun var skrivekyndig, hvilket næppe var almindeligt for hin Tids Kvinder.

Betragte vi Ejerforholdene paa Kornumgaard ved Tiden omkring 1630, finde vi, at Gaarden, der brugtes af Peder Jensen Kjærulf og Niels Baggesen Kjærulf i Forbindelse med hans Fader Bagge Kjærulf, som var den egentlige Besidder, havde følgende Ejere:

- 1) Anders Jensen Kjærulfs Arvinger, nemlig Enken Bendit Porsdatter (Børialsen) i Attrup og hendes Døtre: Anne Andersdatter Kjærulf, gift med Anders Kjærulf i V. Holtet, Inger Olufsdatter Munk, gift med Niels Christensen Kjærulf paa Gulland, Gjertrud Olufsdatter Munk,

¹⁾ Jvf. Danske Magazin 2. I. 378 ff. og Landst. Dombog A. 1618—22

²⁾ Bl. a. havde hun taget Lykke fra andre og givet til sin Slægtning, Raadmand Jens Andersen Hals.

³⁾ Landst. Dombog A. 1621, fol. 6.

⁴⁾ Brun: Vor Frue Kirkes Kapitaler, S. 60.

- paa hin Tid ugift, og Dorte Olufsdatter Munk, ligeledes da ugift,
- 2) Bagge Jensen Kjærulf, hvis Part i Gaarden dog ved Dom af 1623 $27/3$ var tildømt Johan Ertmann, fra hvem den 1632 kom til Jens Bang, men hvortil Indløsningsretten synes at være bleven bevaret for Familien Kjærulf,
 - 3) Jørgen Kruse til Hjermelevgaard og Moderen Else Marsvin, der som Arvinger efter Enevold Kruse havde faaet den Part af Kornumgaard, som Vogn Jensen Kjærulf 1617 havde solgt til Kruses Ridefoged Jørgen Pedersen, og som denne derefter 1620 paa Grund af Underbalance havde afstaaet til Enevold Kruse, samt endelig
 - 4) Dorte Jensdatter Kjærulfs Arvinger, Sidsel Sørensdatter i V. Thorup, Anne Sørensdatter i Ellidshøj og Bodil Sørensdatter i Aalborg, hvilke maaske dog allerede paa hin Tid havde afhændet deres Arveparter til Anders Kjærulf i V. Holtet.

1631 10., 17. og 24. Februar lod Bendit Porsdatter og hendes to Døtre Dorte og Gjertrud Munk ved Jerslev Herredsting lovbyde deres Parter af Kornumgaard og gav tilkjende, at eftersom Bendit Porsdatter efter hendes Husbonds Død haver siddet i sin Enkesæde en Tid lang med sine tvende Døtre tilsammen, og de formedelst ulykkeligt Tilfælde haver mistet deres Kvæg og Fæmon og derover maattet nødes til Penge at laane igjen for Kvæg og Kreaturer paa ny at købe, og hvad de havde beholdt tilbage tillige med det, de havde dem tilforhandlet, samt deres Boskab, Sølv, Penge og andet, er derefter af Landets Fjender i Ufredstid bortrøvet, forarsages de en Part af deres Bondeeje at bortsælge eller forpante, hvorfor de nu lovbød til nærmeste Frænder deres Part i Kornumgaard. Forinden dette Lovbud fandt Sted,

havde de 1630 ¹⁸/₁₂ erhvervet Landstingsstævning over Medejerne.¹⁾ Der mødte ingen, som vilde købe Ejendommen, og Jens Bang i Aalborg synes derefter at have faaet den udlagt. Skjønt Bendit Porsdatters Svigersøn, Anders Sørensen Kjærulf i V. Holtet selvfølgelig havde været blandt de til Lovbudet indstævnede, synes han senere at have gjort sig Anstrængelse for at faa Afhændelsen omstødt, thi 1637 ⁷/₃ stod Bendit Porsdatter og hendes Døtre indstævnede for Kjær Herredsting for at paahøre følgende skriftlige Tilbud fra ham: »Eftersom jeg forfarer, at min Hustrus Moder Bendit Porsdatter udi Attrup haver ladet til Jerslev Herredsting d. ²⁴/₂ sidst forleden lovbyde, hvis Jord, hun efter hendes salig Sønner arveligen er tilfalden udi Ø. Kornumgaard, saa vel som hendes Døtre Dorte Munk og Gjertrud Munk udi lige Maade haver ladet lovbyde, hvis dennem efter deres salig Brødre er iligemaade arvelige tilfalden, saa efterdi samme Gods haver været min Hustrus salig Broders, saavel som hendes salig Faders og salig Farfaders og saahans Faders Gods før hannem, saa stander jeg her i Dag for Ting og Tingsdom og tilbyder Guld, Sølv og rede Penge enten til Pant at annamme eller og til slet Kjøb at betale efter vores fælles Venners Samtykke, hvis billigt og ret kan være.«²⁾

Bendit Porsdatter svarede ligeledes skriftligt, at da de tilforn 3 Gange havde lovbudt Ejendommen, som det sig burde, og ingen af deres næste Frænder havde indfundet sig for at købe og betale, og da de formedelst den Ulykkelighed i Fjendernes Tid havde været forarsaget Godset at pantsætte og lade andre godt Folk bort-

¹⁾ Jerslev H. Tgb.

²⁾ Kjær H. Tgb.

sælge det, forment de ikke, at de nu vare pligtige at tage Hensyn til Anders Kjærulfs Tilbud.

Kort Tid efter (1631 ^{22/9}) forlangte Fru Else Marsvin til Stenalt og Hjermelevgaard ved sin Ridefoged Christen Hansen i Vestergaard Ejerne af Kornumgaard kjendte pligtige til at udlægge hende den Femtedel af Gaarden, som i sin Tid havde tilhørt Vogn Kjærulf, men som hendes Mand Enevold Kruse havde overtaget for en Fordring paa sin Ridefoged Jørgen Pedersen; hun fik dog ikke Indførsel i Gaarden denne Gang, fordi alle Medejerne ikke vare lovligt stævnedes,¹⁾ og først det følgende Aar (1632 ^{17/5}) lykkedes det Sønnen Jørgen Kruse at faa Indførsel i Gaarden ved Dom, men da han derefter vilde lade udnævne uvildige Mænd til at skifte og afdele ham den femte Part af Gaardens Bygninger og Jord, blev der nedlagt Indsigelse af Medejeren Anders Kjærulf i V. Holtet, der gjorde gjældende, at Kornumgaard var én Gaard og ét Bondeeje, og Recessen formeldte, at én Arving og ikke flere skulde besidde en Bondegaard, medens Medarvingerne skulde nyde Fyldest af Besidderen for deres Parter. Tillige fremførte han, at Jørgen Kruse ikke var Arving til noget af Gaarden, men havde ladet sig indføre i den som Kreditor efter salig Jørgen Pedersen, og dette var imod Haandfæstningens 21. Kapitel, hvorefter ingen Adelsmand maatte tilforhandle sig frit Bondegods uden kongelig Tilladelse, og Jørgen Kruse havde ikke forevist en saadan, hvorfor Anders Kjærulf forlangte, at han inden Aar og Dag skulde afhænde den omhandlede Femtedel for billigt Kjøb til en af Gaardens nærmeste Arvinger. Ved samme Tid var Bagge Kjærulf, der var Gaardens officielle Besidder, bleven svoren fredløs paa Grund af det foran omtalte Drab, og Anders

¹⁾ Jerslev H. Tgb.

Kjærulf forlangte derfor, at Lænsmanden og 12 Samfrænder skulde afgjøre, hvem der nu skulde have Besiddelsesretten til Gaarden.¹⁾ Resultatet blev da, at Jørgen Kruse fik forevist sin Femtedel af Gaardens Bygninger og Mark og Eng, men Besiddelsesretten blev ukrænket. Den Eng til 30 Læs Hø, som Bagge Kjærulf havde været bevilget forlods sin Livstid, blev delt i to Dele og den østre tillagt den Gaardspart, som Peder Jensen Kjærulf paaboede, medens den vestre Halvdel faldt paa den Part af Gaarden, som havde tilhørt Vogn, Bagge og Dorte.²⁾

Det vilde blive for trættende at omtale den uendelige Rettergang, som disse indviklede Ejerforhold medførte, og for Jørgen Kruses Vedkommende endte det med, at han afhændede sin Indførselsret til Peder Galskyt 18. Oktober 1663, efter at Peder Galskyt havde faaet Indførsel i Pantet for 2000 Daler, som han havde til Gode hos Jørgen Kruse.³⁾

Anders Kjærulf⁴⁾ i Holtet i Aistrup Sogn havde med sin Hustru Ane Andersdatter Kjærulf faaet en Del af Kornumgaard i Arv efter dennes Fader og hendes Broder Anders Kjærulf og Halvbroder Peder Munk (se foran), og ligeledes synes han at have erhvervet den Del, der havde tilhørt Dorte Jensdatter Kjærulf samt at have haft Kjøbebrev paa Besiddelsesretten til Jørgen

¹⁾ Tgb. 1632 8/6.

²⁾ Tgb. 1632 2/8.

³⁾ Landst. Justitspr. 1663, fol. 210.

⁴⁾ Han var Søn af Herredsfoged i Kjær Herred Søren Christensen Skriver, hvis 8 Børn med Else Andersdatter Kjærulf af Fogedgaard alle antog Moderens Familienavn. 1614 synes han at have boet i V. Brønderslev og var da Kirkeværge sammen med Bagge Kjærulf, men senere (1617) boede han i Holtet, hvor han døde 1641, efterladende sig Enke og 10 Børn (Kjær H. Tingbog 1641 29/6 og 1643 14/2 og 21/2.)

Kruses Femtedel, saa han o. 1632 ejede over det halve af Gaarden, der ialt var taxeret for 24 Tønder Hartkorn ved Søskeneskifte. Han overdrog dog samme Aar med sin Hustrus Samtykke ved Kjøbebrev (Skjødet synes først udstedt 17. Juli 1634)¹⁾ sin Andel af Kornumgaard (12 Tdr. 7 Skp. 1 Fk. Hk.) til sin Søstersøn Peder Thomsen Galskyt.²⁾ Men ved samme Tid købte Peder Christensen Munk i Gjettrup af Jens Bang i Aalborg den Del af Gaarden, som denne efterhaanden havde tilhandlet sig, nemlig den Part, som havde tilhørt Bagge Kjærulf, og som var bleven tildømt Johan Ertmann, efter hvem den atter kom til Jens Bang, og dernæst den Part, som havde tilhørt Bendit Porsdatter i Attrup som Arving efter hendes afdøde Sønner, samt endelig den Part, som havde tilhørt Inger Munk, der var gift med Niels Christensen Kjærulf i Bursvig paa Gulland.³⁾

Der opkom nu en bitter Strid, om hvem af Ejerne, der skulde besidde Gaarden, thi Peder Munk havde 4. Novbr. 1633 i Hammer Præstegaard udstedt Kjøbebrev til Peder Galskyt paa sin Andel af Gaarden og deri erklæret, at han aldeles solgte og afhændede den til Peder Galskyt, som havde givet ham fuld Fyldest og Værd derfor, og lovede at give ham Skjøde, naar den paabudte Lovbydelse havde fundet Sted. Men samtidig fik Peder Munk følgende Brev af Peder Galskyt: »Kjender jeg underskrevne Peder Galskyt, forrige Skriver paa Hagenskov Slot og hermed for alle vitterligtgjør, at eftersom ærlige og velagtede Peder Munk i Gjettrup haver til mig udgivet et Kjøbebrev paa al den Lod og Anpart, som han ved Kjøb er berettiget udi Øster Kornumgaard — — —,

¹⁾ Aalbh. Skifteprotokol 1710, fol. 64.

²⁾ Se senere.

³⁾ Jerslev H. Tingb. Tingsvidne af ^{30/10} 1634, se Herredagsdom 1635 ^{21/11}.

og eftersom samme Kjøbebrev var gjort og sluttet under et Skin, at jeg alene kunde ved samme Kjøbs Middel erlange Besiddelsen paa forskrevne Gaard, saa skal samme gjorde dog ugjorte Kjøbebrev ikke komme hannem paa sin Ejendom til Hinder eller Skade i nogen Maade, men jeg være forpligtet til hannem eller hans Arvinger [det] at igjenlevere, saa snart jeg har bekommet Besiddelsen. Dog forskrevne Peder Munk at være tilbunden at give mig et fuldkommen Fæstebrev paa forskrevne Part i Besiddelse for den aarlige Afgift, hidindtil der af givne er, om vi her forinden ikke om Kjøbet paa samme Gaards Anpart kan forenes. Til Vitterlighed min egen Haand underskreven og venligen ombedet min kjære Fader, hæderlig og højlærde Mand, Mag. Erik Nielsen i Hammer med mig til Vitterlighed at underskrive. Hammer Præstegaard, den 18. November 1633¹⁾

Peder Munk fortrød dog, at han var gaaet ind paa denne Ordning, idet han selv ønskede at besidde sin Del af Gaarden, men heri vilde Peder Galskyt ikke samtykke.

9. Aug. 1634 fik Lænsmanden Jørgen Orning paa Aastrup kongelig Ordre til at forhandle mellem de stridende Parter: Peder Galskyt, Jens Bang i Aalborg, Peder Munk i Gjettrup og Bendit Porsdatter og hendes Døtre Dorte og Gjertrud Munk i Attrup²⁾; at der blev saa mange inddragne i Striden, laa i, at Peder Galskyt bestred Gyldigheden af deres indbyrdes Skjøder.

Tingbøgerne for 1633—34 mangle desværre, saa Processen kan ikke følges i Enkelthederne, men den forløb saaledes: Ved Dom af Jerslev Herredsting af 18. December 1634, afsagt af Peder Jensen Kjærulf, udtaltes, at Recessen vel formelder i sit 40. Kapitel, at én Arving

¹⁾ Herredagsdom 1635 21/11.

²⁾ Jydske Tegnelser 9. Aug. 1634.

og ikke flere skulde besidde et Bondegods, men for ham var ikke bevist, at Peder Munk og Peder Galskyt vare beslægtede, og heller ikke havde de deres Dele af Kornumgaard ved Arv, men ved Kjøb, og desuden var det med gamle Samfrænders Dom og Skiftebreve bevist, at der i over 20 Aar havde været 2 Besiddere paa Gaarden, og den var stor nok til, at 2 Mænd kunde hjælpe sig der og endda bortleje noget af Gaardens Ejendom, som de ikke selv kunde overkomme at bruge. Peder Munks Adkomst der paa stander da urygget, og han kan gjøre sig sin Part af Gaarden til Brugelighed nyttig.

Denne Dom indankede Peder Galskyt for Landsdommerne, der 17. Januar 1635 dømte,¹⁾ at efterdi det var bevist for Fogden, at Peder Galskyt var største Lods-ejer i Gaarden, og da det ydermere var bevist, at Peder Munk havde forbundet sig til at give Peder Galskyt Fæste paa sin Part, kunde Herredstingsdommen ikke staa ved Magt. Ydermere havde Herredsfogden dømt i en Sag, som han ikke havde Myndighed til, thi i Følge Recessen skulde Lænsmanden og Samfrænder afgjøre, hvem der skulde besidde Bondegods. Jens Bangs og Bendit Porsdatters Skjøder bleve endvidere dømt magtesløse, indtil der stævnes paany. Nu appellerede Peder Munk til Kongens Retterting, og Sagen kom for paa Herredagen i Odense 21. Novbr. 1635. Her blev fremlagt en stor Del Dokumenter fra ældre og nyere Tid, bl. a. blev det med Slotsskriveren paa Aastrup Jens Simonsens Udskrift af Skattebogen bevist, at medens Peder Jensen og Niels Baggesen boede i Kornumgaard svarede de begge Afgift til Lænet af hele Gaarde ligesom de andre Selvejerbønder i V. Brønderslev Sogn (Anders Lauritsen, Simon Andersen, Søren Andersen [Kjærulf] og Jens Sørensen), og

¹⁾ Landstingets Dombog for nævnte Aar mangler.

med samme Skrivers Kvittering beviste Peder Munk, at han til Aastrup havde udgivet 1 Tønde Smør,¹⁾ 12 Rigmærk for 12 Hestes Gjæsteri og 12 Skill. Ledingspenge, hvilket var den aarlige Herlighedsafgift af Kornumgaard.²⁾ Endvidere fremgaar det af Sagen, at Peder Galskyts Andel af Gaarden var 12 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk. Hartkorn, Peder Munks 8 Tdr., 5 Skp., 1 Fk., og Resten tilhørte Søstrene Dorte og Gjertrud Munk.

Herredagsdommen gav Landsdommerne Medhold i, at de havde underkjendt Herredsfogdens Dom, men i Betragtning af de hemmelige Skinkontrakter, der vare afsluttede mellem de stridende Parter og under Hensyn til, at Gaarden for sin Storligheds Skyld i over 20 Aar havde været besiddet af 2 Mænd efter Samfrænders Tykke, ligesom der ogsaa var udgivet Skat af den som af 2 Gaarde, blev der afsagt den Dom, at Lænsmanden skulde tage Mænd til sig og udvise hver sin Andel af Gaarden, som saa af dem begge skulde besiddes. Denne Udvisning fandt Sted 1636 $\frac{3}{4}$ af Lænsmanden Jørgen Orning og efternævnte 8 Mænd:³⁾ Lars Pedersen (Kjærulf) i Ø. Halne (Herredsfoged i Kjær Herred), Jens Povlsen i Mølgaard (Tolstrup S.), Christen Mørk i Grindsted (V. Brønderslev S.), Jens Kjærulf i Ø. Gjerndrup (Ø. Brønderslev S.), Christen Sørensen i Brønderslev, Jep (Thomsen) i Knølgaard (V. Hassing S.), Simon Andersen i Brønderslev og Christen Jensen i Brorholt

¹⁾ Der skulde staa $\frac{1}{2}$ Td., jvf. Jerslev H. Tgb. 1632 $\frac{3}{8}$, Matriklen 1662 og Aastrup Læns Regnsk.

²⁾ 1632 opgives, at der af Kornumgaard skal ydes til Aalborg Slot: $\frac{1}{2}$ Td. Smør, 12 Hestes Gjæsteri, to Skill. grot i Leding samt 2 lange Ægter om Sommeren og 2 om Vinteren (Jerslev H. Tgb. 1632 $\frac{3}{8}$.)

³⁾ Jerslev H. Tgb. 1640 $\frac{7}{8}$.

(Vadum S.), hvilke vist alle vare Ejere af jordegent Gods.

Peder Munk havde 1635 tilbudt Peder Galskyt, at hvis han vilde betale ham ligesaa meget for hans Andel i Kornumgaard, som han havde givet for det, han havde kjøbt af andre, kunde han faa den, og vilde Peder Galskyt ikke det, vilde Peder Munk købe Peder Galskyts Part, men en saadan Ordning synes denne ikke at være gaaet ind paa, og det endte da med, at Peder Munk fra Paaske 1637 af fæstede sin Andel af Gaarden til Peder Galskyt.¹⁾

Det er foran omtalt, at Jens Bangs og Bendit Porsdatters Skjøder ved en »uendelig« Landstingsdom vare blevne kjendte ugyldige, og vi se derfor, at Lars Dyrskjøt i Aagaard paa Bendit Porsdatters Vegne 1635 stod paa Jerslev Herredsting og i Nærværelse af hendes kjære Brodersøn Jørgen Pors til Kastrup og Jørgen Jørgensen (Kjærulf) i Gjettrup med hendes fri Vilje og næste Frænders Raad og Samtykke mageskiftede med hendes kjære Søstersøn Peder Munk i Gjettrup paa den Maade, at hun fik hans Bondegaard »ved Dammen« i Vesterbrønderslev By og derimod afstod sin Part af Kornumgaard til Peder Munk.²⁾

Derefter lovbød Peder Munk 1636 ¹¹/₂ (3. Ting) paa egne og Niels Christensen (Kjærulfs)³⁾ Vegne deres Parter af Gaarden, og 1636 ¹⁷/₃ skjødede Peder Munk paa Niels Christensens Vegne til Jens Bang i Aalborg den Part, som Niels Christensens Hustru Inger Munk ejede, hvilken Andel Jens Bang samme Dag skjødede til

¹⁾ Jerslev H. Tgb. 1642 ²/₆.

²⁾ Gaarden »Dammen« havde tilhørt Bagge Kjærulf og var fra ham kommen til Johan Ertmann, derefter til Jens Bang og videre til Peder Munk.

³⁾ Paa Gulland.

Peder Munk.¹⁾ Derimod fik Peder Munk ikke paany Skjøde paa den Del af Gaarden, som var bleven tildømt Johan Ertmann fra Bagge Kjærulf for Gjæld, og det ses, at Niels Baggesen Kjærulf ved Skjøde af 1642 ²¹/₄ overdrog denne Gaardspart til Peder Galskyt, til hvilken han allerede tidligere havde givet Kjøbebrev, mod at sidstnævnte bl. a. forpligtede sig til at udbetale de forhen omtalte 400 Rdl. til Johan Ertmanns Arvinger.²⁾

1639 fik Peder Galskyt ligeledes Skjøde af Niels Baggesen paa et Hus i Brønderslev,³⁾ og 1640 ¹¹/₈ fik han Skjøde af Hans Pedersen i Attrup paa den Del af Kornumgaard, som tilhørte Hans Pedersens Hustru, Dorte Munk.⁴⁾ Samme Dag fremkom Morten (Nielsen) Kjærulf i Ravnstrup paa Gjertrud Munks Vegne i Attrup og med hendes Moders og Frændes velb. Jørgen Pors's (til Kastrup) Raad og Samtykke saa og efter hendes fri Vilje og med kongelig Tilladelse under Dato Glückstad 4. Febr. 1640 solgte og skjødede til Peder Galskyt hendes Part i Kornumgaard og Afbyggere.⁵⁾

Paa denne Vis var Peder Galskyt efter Haanden bleven Ejer af 20 Tdr 2 Sk. ¹³/₅ Fk. Hartkorn, og Peder Munk havde altsaa kun knap 4 Tdr. Hk. af Gaarden.⁶⁾

1640 førte de Proces om den Fæsteafgift, Peder Galskyt skulde give Peder Munk af hans Part, og denne Proces fortsattes de følgende 2 Aar, baade ved Herredstinget og ved Landstinget.⁷⁾ Efter en fornyet Strid med

¹⁾ Jerslev H. Tgb. 1636 ¹¹/₂ og ¹⁷/₃.

²⁾ Jerslev H. Tgb. 1642 ¹⁵/₁, ³¹/₃ og ²¹/₄.

³⁾ Tgb. 1639 ²⁴/₃.

⁴⁾ Tgb.

⁵⁾ Tgb. Gjertrud Munks Ansøgning, dat. 1639 ²⁷/₁₀, findes i Rigsarkivet blandt Indk. Breve til Danske Kanc.

⁶⁾ Tgb. 1642 ²¹/₄.

⁷⁾ Jerslev H. Tgb. 1640 ⁶/₈, 1642 ¹⁴/₂, ²¹/₄. Herredets Tgb. 1641 haves ikke.

Peder Munk 1654 (se senere) fik Peder Galskyt endelig 2. Oktb. 1656 Skjøde af ham paa denne Del af Gaarden, og omsider naaede Peder Galskyt saaledes sin Hensigt, at blive Eneejer af Kornumgaard, og han besad den derefter til sin Død.

Det er foran (Side 470) nævnt, at Christoffer Galskyt til Gammelgaard og Bodumgaard, der levede o. 1550—1590, skal have boet paa Kornumgaard, og der er ligeledes fremsat Tvivl om denne Beretnings Paalidelighed. Men derimod er der vist ingen Grund til at tvivle om, at Magister Thomas Christoffersen Galskyt, der 1585 til 1624 var Præst i Hammer og Horsens var Søn af ovennævnte Christoffer, om end det maa formodes, at han var født udenfor Ægteskab.

Magister Thomas Galskyt blev efter sin første Hustru Margrete Jakobsdatters Død 1599 gift anden Gang med Anne Sørensdaughter Kjærulf af V. Holtet i Aistrup Sogn,¹⁾ og af sidste Ægteskab var bl. a. Sønnen Peder Thomsen Galskyt, der 1632 købte en Del af Kornumgaard og senere erhvervede Resten af Gaarden.

Han var formodentlig født omkring 1605, og da han slog sig ned her paa Egnen, underskrev han sig som »forrige Skriver og Ridefoged over Hagenskov Slot«,²⁾ hvilket giver os et Vink om, hvorledes han havde erhvervet sig den Indsigt i juridiske Forhold, som senere kom ham tilgode og bevirkede, at han blev en af sin Egn og sin Stands Forgrundsfigurer. I Aarene 1649—52 var han Fuldmægtig hos Regnskabsprovsten over Vendelbo Provsti, og fra 1653 af var han i en lang Aarrække Værge for V. Brønderslev Kirke, der maaske har ham at takke for, at den 1653 fik et nyt Taarn forsynet med

¹⁾ Søster til den foran omtalte Anders Kjærulf i Holtet.

²⁾ Kjær H. Tgb. 1632 4/9 og fl. Steder.

Spir, hvorpaa der var anbragt en stor Fløj af forgyldt Kobber »udi en Engels Gestalt och Wælding«¹⁾

Det er foran omtalt, at Peder Galskyt 1640 paatog sig at bygge et nyt Tinghus i Jerslev Herred, og ligeledes ses det, at han efter at være afgaaet som Kirkevæрге vedblivende gjorde Udlæg for Kirken, samt at han 1667 gav den to store Voxlys for sin Søns Begravelse; han har vel derfor været en ret bemidlet Mand, hvilken Antagelse yderligere bestyrkes saavel af den Omstændighed, at han kunde indlade sig paa Kjøbet af Kornumgaard, som ogsaa af, at han f. Ex. 1648 laante Mogens Kaas til Nibstrup 75 Rigsdaler, hvorfor han fik et Bol i Svennum i Jerslev Herred i Pant.²⁾ 15. Oktober 1663 fik han ved Jerslev Herredsting som Fuldmægtig for Højesteretsassessor Villum Lange Døm over Jørgen Kruse til Hjermeslevgaard angaaende Tilbagebetaling af nogle Penge, som Jørgen Kruse havde laant af Asmild Kloster Kirke; naar Jørgen Kruse 3 Dage senere afhændende sin Pantret i $\frac{1}{6}$ Kornumgaard til Peder Galskyt, ligger det nær at antage, at denne forarmede Herremand ogsaa tyede til Selvejerbonden paa Kornumgaard, naar det kneb; ja 1663 fik Peder Galskyt endog ved Laurids Lunov til Overklit og Rikard Munk til Hassinggaard Indførsel hos Jørgen Kruse for 2000 Daler, som han havde laant mod Pant i Jordegods.³⁾ Peder Galskyt døde o. 24. Septbr. 1678⁴⁾ og blev begravet i V. Brønderslev Kirke, hvilket fremgaar af Kirkens Regnskabsbog, hvor der for Aaret 1679 noteres: »Nok føres til Indtægt for et Begravelsessted, som Kirsten Pedersdatter af høje Øvrighed er til-

¹⁾ Kirkens Regnskabsbog. Fløjen forfærdigedes af Klejnsmed Simon Andersen i Viborg og Albret Kontrafejer i Aalborg.

²⁾ Landst. S. & Pb. 1648, fol. 2.

³⁾ Landst. Justitspr. 1663, fol. 210.

⁴⁾ 24. Okt. kaldes rette 30. Dag efter Dødsfaldet.

ladt, som Skjødet derpaa udgiven vidtløftigen forklarer, Penge 20 Rdlr. Hans Hustru, som han ægtede o. 1639, var Kirsten Pedersdatter Kjærulf, født i Kjøbenhavn 13. Novbr. 1619, død paa Kornumgaard 30. Novbr. 1688,¹⁾ begr 7. Decbr. 1688, Datter af Professor ved Universitetet, senere Sognepræst i Sæby-Hallenslev Peder Bertelsen Kjærulf og Gjedske Helmiksdatter.²⁾

Hun havde — vel efter sin Mands Død — ladet opføre et Kapel af Bindingsværk ved nordre Side af Kirkens Langskib, og i dette blev hendes Ligkiste hensat, medens det maa antages, at hendes Mand og tidligere afdøde Børn have hvilet under Kirkegulvet, før en eventuel Flytning til Kapellet har fundet Sted. Før sin Begravelse i Kapellet skjødde hun Herligheden af en Gaard i V. Brønderslev til Kirken. Denne Herlighed udgjorde 1 Skovsvin, 1 Gaas, 2 Høns, 1 Lam, 1 Læs Limsten og 3 Tdr. Havre aarlig, og efter Skjødet fik hun 6 Alen Rum i Længden og saa bredt, at der kunde staa 4 store Kister, til Begravelsen.³⁾ 1688 $13\frac{1}{2}$ afstod hendes Søn Helmich Galskyt til Kronen Herligheden af en Gaard i V. Brønderslev, som svarede Landgilde til dette Sogns Kirke, imod at afdøde Peder Galskyts Arvinger fremdeles maatte nyde det udbyggede Begravelsessted og Kirken vilde bekoste Vedligeholdelsen.⁴⁾ Senere blev det forandret saaledes, at Familien Galskyt selv skulde holde Bygningen i Stand og Kirken dog beholde Refusionen⁵⁾; men efter at Familien var uddød her paa Egnen eller i

1) Afskrift af Kistepladen i Bispearkivet Capsa B. Loc 4, Fasc 8 har 30. Marts, men det maa sikkert efter Begravelsesdagen og Registreringsdagen 7. og 29. Decbr. være 30. Novbr.

2) Additam. 117 in. fol., S. 37.

3) Kirkens Regnskabsbog.

4) Kronens Skjøde.

5) Kirkens Regnskabsbog 27/8 1689.

hvert Fald ikke længere sørgede for Vedligeholdelsen, der dog ogsaa hvilede som Hæftelse paa Kornumgaard, forfaldt Kapellet, og o. 1855 blev det nedbrudt, efter at det dog 1840 var bleven istandsat paa danske Kancellis Forlangende.

Paa Kirkens nordre Side ses endnu Spor af denne Tilbygning, og Fliser fra Gulvbelægningen kunne gjenfindes i Kornumgaards Svinesti — sic transit — — —

I en Indberetning af 1809 fra Sognepræsten, hvori Kapellet omtales, fremsætter han Formodningen om, at Begravelsen har tilhørt Familien Kjærulf, men denne Antagelse skyldes kun den Omstændighed, at Kirsten Pedersdatters Kiste har baaret en Plade med Paaskrift om hendes Navn m. v.

Peder Thomsen Galskyt og Kirsten Pedersdatter Kjærulf skal have haft 18 Børn, hvoraf dog en Del maa være døde som unge; en Del af de andre foraarsagede paa forskellig Maade Forældrene Bekymring, men da deres Livsforhold paa en enkelt Undtagelse nær egentlig ikke staa i nøjere Forbindelse med Gaardens Historie, skal man ikke her komme nærmere ind paa deres Personalialia, men kun nævne de Børn, der kjendes, nemlig:

Thomas Pedersen Galskyt, der 1660 blev Student fra Aalborg og vist døde ugift 1667.

Peder Pedersen Galskyt, f. o. 1640, res. Kapellan i Sæby 1680—1691, død som Gaardejer i V. Brønderslev 1694.

Anders Pedersen Galskyt, f. o. 1641, blev 1669 Sognepræst til Urlev og Stendrup og døde i V. Brønderslev 1671.

Søren Pedersen Galskyt, Ejer af Boslumgaard i Draaby Sogn, død 1681—1688.

Helmich Pedersen Galskyt, se senere.

Anne Pedersdatter Galskyt, gift I Borgmester

Mikkel Madsen Vendelbo i Hjøring; gift II Søren Andersen (Kjærulf?) i V. Brønderslev.¹⁾

Gjedske Pedersdatter Galskyt, gift med Søren Villumsen i V. Brønderslev.

Kirsten Pedersdatter Galskyt, gift I Anders Pedersen Grindsted, Sognepræst til Tømmerby-Lild, gift II Oluf Jensen Juul, Kapellan i Thisted og Sognepræst i Skinnerup.

Else Pedersdatter Galskyt, gift med Bertel Hansen i Vange i Torslev Sogn.

Johanne Pedersdatter Galskyt, gift med Jens Pedersen i Bolskifte i Alstrup Sogn, senere Forpagter paa Sæbygaard og Hørbylund.

Karen Pedersdatter Galskyt, gift I Christian Worm i Korslund i Hellevad Sogn²⁾, gift II Peder Therkildsen Østrup i Korslund.

Paa det Terræn, hvor nu Byen Brønderslev med sine 3000 Indbyggere ligger, fandtes der indtil for o. 40 Aar siden kun nogle temmelig spredte Bøndergaarde, og der har næppe heller før Udskiftningsstiden været nogen egentlig samlet Bebyggelse.

Disse Gaarde med tilhørende Gadehuse havde deres Uddrift paa det vidtstrakte Eng- og Kjærdrag, der begynder tæt syd og sydvest for den nuværende By og danner den store Vildmoses Overgangsbælte.

For at naa ud til disse Græsgange maatte Brønderslev Bymænds vestre Hyrdelav imidlertid drive deres Kreaturer og Faar over Kornumgaards Ejendelsmark, og der var derfor anlagt en Vase med Grøfter paa begge Sider, for at Kvæget ikke skulde komme over paa Kornumgaards

¹⁾ Fra en Søn af hendes I. Ægteskab nedstammer en Familie Galskjot.

²⁾ Se Personalh. Tidsskrift. 6. I. 264.

Ejendom, hvilken Vase dog ogsaa brugtes til Kjørsel til og fra Engene. Før Peder Thomsen Galskyt kom til Kornumgaard, synes Beboerne her imidlertid ikke at have taget det saa nøje med at holde Vasen vedlige, men da han blev Ejer af Gaarden, vilde han ikke finde sig i, at hans Ager og Eng nedtraadtes af andre Folks Fæ, og han havde i den Anledning idelige Stridigheder med Bymændene.

Saaledes tog han 1638 $\frac{7}{6}$ Tingsvidne om, at han forbød Bymændene at »fortte« c : drive med Kvæg, ride, age eller kjøre noget Steds uden om Vasen, saalangt Kornumgaards Ejendelsjord strakte sig, og 1638 $\frac{14}{6}$ fik han Tingsvidne om en Synsforretning, hvori Synsmændene udtalte, at de havde synet Vester Brønderslev Bys Vase gjennem Kornumgaards Enemark, og det saa ud til, at der paa en lang Strækning aldrig havde været Grøfter ved Siden af Vasen. Det var vel heller ikke en liden Skade, der tilføjedes Peder Galskyt ved, at Kvæget ikke holdt sig paa Vasen, vi se i hvert Fald, at Skaden 1638 taxeredes til 20 Læs Hø.

Ved Dom af Jerslev Herredsting 1638 $\frac{12}{7}$ bleve Bymændene naturligvis kjendt pligtige til at holde Vasen ved Magt, saa der ikke tilføjedes Kornumgaards Ejendelsjord nogen Skade, men det følgende Aar var det lige galt igjen; da vidnede Synsmændene $\frac{8}{8}$, at fra Pudslets Bæk og nord paa til Vasen var Engen nedkjørt, sammesteds 60 Favne og sammesteds mindre, hvilket vel var sket i Høbjærgningen, og nu forbød Peder Galskyt derfor paany saavel Brønderslev Bymænd som andre at lade smaa eller store Kreaturer komme paa hans Mark eller i hans Eng saavel i hegnet som uhegnet Tid eller overhovedet paa hans Gaards Grund, og han forbød ligeledes at drive, ride, age eller gaa over den.

Derefter synes det at have hjulpet i nogle Aar, og næste

Gang, der klagedes over Brud paa Markfreden, var det ikke mest Køer og Faar, men Svin, som havde forvoldt Skaden. Det lyder meget imponerende, naar det i et Synsvidne af Jerslev Herredsting 1648 ^{16/11} hedder, at Kornumgaards Enge vare saa oprodede af Svin, at Skaden blev vurderet til 60 Læs Hø, og at Engene ikke kunde komme sig igjen i 3 Aar; det tyder paa, at Bymændene have haft mange Svin paa Græs i Engene. De beskadigede Enge bar Navnene »Kalum Eng« og »Laurs Laursens Enge«, maaske havde Høbjærgningen der i tidligere Tid været lejet ud til Folk fra Kalum og til en Laurs Laursen.

1649 ^{29/3} afsagdes der Dom over Svinenes Ejermænd, og samme Dag gik der ligeledes Dom over nogle Beboere, hvis Øg og Kvæg havde forvoldt Peder Galskyt Engskade for 12 Læs Hø.

Gjennem Moderen, Anne Sørensdatte Kjærulf, havde Peder Galskyt og hans Søskende arvet en Del af den jordegne Fogedgaard i Øster Halne i Vadum Sogn, som Familien Kjærulf havde ejet fra Middelalderen af. Denne Part, der stod for en Landgilde af $5\frac{1}{2}$ Td. Byg, afhændede Peder Galskyt paa Søskendes og egne Vegne 1650 ^{28/6} til Morten Laursen Kjærulf, Herredsfoged i Kjær Herred, der samtidig erhvervede en hel Del andre Parter i Gaarden, som tilhørte forskellige Udarvinger i Himmerland og andet Steds.¹⁾

1654 havde Peder Galskyt igjen Strid med Peder Munk i Gjettrup, denne Gang angaaende det saakaldte Kjærboernes Bygge, der senere kaldes Vesterkjær.

Peder Galskyt beviste dog med et 24 Mands Tingsvidne af Jerslev Herredsting 1654 ^{28/9}, at dette Sted var bygget paa Kornumgaards Ejendelsjord og ikke havde

¹⁾ Kjær H. Tgb.

Ager, Eng eller Drift uden for denne Gaards Enemærke, ligesom og at Stedet ikke svarede Tiende, men fra Arildstid havde rettet under Gaardens Taxt og havde fulgt enhver Arving og Ejer, saavidt de vare Lodsejere i Kornumgaard til. 1654 $\frac{5}{10}$ afgav Niels Baggesen (Kjærulf) i Damsgaard i Ø. Brønderslev, Christen Pedersen i V. Mellerup, Lars Nielsen i V. Brønderslev og Peder Jensen (Kjærulf) i Nørgaard i Sterup en lignende Erklæring, og det siges om dem, at de ere fødte eller have boet i Kornumgaard.

Af Jerslev Herreds Tingbog 1632 $\frac{2}{8}$ ses, at Kornumgaards Bygninger paa hin Tid bestod af et Vaaningshus (Rolling) nordligst i Gaarden, og ligeledes laa der et Fæhus nord i Gaarden, hvilket antagelig sammen med det østre Fæhus dannede en Vinkelbygning. Sydligst i Gaarden laa den søndre Lade, og mod Vest laa ligeledes en Ladebygning samt et andet Hus med Kvist vesten ud, maaske en Bygning til Ungkvæg, thi vesten for dette Hus laa Kalvehaven. Norden for Vaaningshuset, af hvilket Peder Jensen Kjærulf beboede den østre Del, laa Kaalgaarden.

Af Enge til Gaarden nævnes da: Præstens Eng, den store Gungeng, Grundengen, Risengen, Storengen, Kjærboengen, Strømenge og Mølledamsmeden, og senere have vi jo — som foran nævnt — truffet Navnene Kallum Eng og Laurs Laursens Enge (1648), ligesom vi i senere Tid desuden finde nævnt Vieengene, Klostereng,¹⁾ Grøneng,¹⁾ Kjærboernes Eng, Kringeleng,¹⁾ og Mølledamseng,¹⁾ samt Fugleng.

I Matrikulsbogen over Vendsyssel m. m. 1662 an-

¹⁾ Klosterengen bestod vist af de saakaldte Grøn-, Kringel- og Mølledams-Enge, thi Høslætten af disse — o. 100 Læs — blev ved Midten af det 18. Aarhundrede af Oberstinde v. Hobe lagt fra Kornumgaard til Vrejlev Kloster.

føres Fol. 231 om Kornumgaard, at den var en eneste Selvejergaard,¹⁾ hvortil der kunde saas 16 Tdr. Rug, 8 Tdr. Byg, 16 Tdr. Havre og avles 300 Læs Hø, iberegnet den øde Gaards Eng i V. Brønderslev, som Peder Thomsen Galskyt havde lagt under sin Gaard, eftersom den var øde og ingen Landgilde kunde udgive.

Bondeskylden (Landgilden) var kun 12 Tdr. Rug eller Byg = 12 Tdr. Hartkorn, men efter Avl og Udsæd blev Gaarden taxeret til 23 Tdr., 1 Skp., 1 Fk. og 1 Alb. Hk.

Herligheden af Gaarden tilhørte Kongen og erlagdes aarlig med: $\frac{1}{2}$ Td. Smør, 12 Mark for 12 Hestes Gjæsteri i en Nat eller 6 Heste i to Nætter, 12 Skill. Ledingspenge og 2 lange Ægter om Sommeren og 2 om Vinteren.

Denne Ydelse var taxeret til Hartkorn 6 Tdr. 3 Skp. og blev som saa meget andet Gods efter Svenskekrigen 1658—60 overdraget til den bekendte Landsdommer Jens Lassen paa Dalum Kloster,²⁾ men 27. Januar 1687 fik Peder Rodsteen, Sekretær i det danske Kancelli, Skjøde af Kronen paa bl. a. Herligheden af Kornumgaard og de andre Selvejergaarde i Brønderslev Sogn, som var udlagt fra Landsdommer Jens Lassen.³⁾

Senere kom Herligheden til Holger Skeel til Birkelse, der 1756 $\frac{5}{5}$ solgte den m. m.⁴⁾ for 5000 Rdlr. til den daværende Ejer af Kornumgaard, Helmiche Margrete Lassen.

Peder Thomsen Galskyt døde som foran nævnt 1678;

¹⁾ »: ikke i Fællig med andre.

²⁾ Skjødet (med Relutionsret) paa Herligheden af Kornumgaard med adelig Frihed er dateret $\frac{1}{5}$ 1662.

³⁾ Rigsark.: Kronens Skjøder.

⁴⁾ Det »mere« var Herligheden af »andre Selvejergaarde« i V. Brønderslev, men da den samlede Afgift svarer til Skyldsætningen af Kornumgaards Herlighed, maa de andre Gaarde antagelig have været Afbyggere paa dens Grund (Landst. S. & Pb. 43).

noget Skifte efter ham er desværre ikke fundet, saa det vides ikke, hvorledes hans økonomiske Forhold var i de sidste Aar, eller hvorledes Arven efter ham blev delt. Men Kornumgaard kom i hvert Fald til hans Søn Helmich Pedersen Galskyt.

Om ham vides, at han 1680 ^{30/11} købte nogen Bondeskyld i V. Brønderslev Sogn, nemlig en Part af Gaarden Krogen og underliggende Afbygger og Gadehus (15 Skp. Byg) samt Part i et Bolig ved Kjæret (4 Skp. Byg), hvilket Gods havde tilhørt Gyde Laursdatter i Kjærsgaard i Hellevad S.,¹⁾ Enke efter Niels Andersen Kjærulf (f. 1592 † 1660).²⁾ Gyde Laursdatter (f. o. 1594, † 1680) var vist Barnebarn af Anders Skriver i Hals Fogedgaard og Anne Andersdatter Kjærulf af Kornumgaard, thi dels siger Dyrskjøt, at Anne Andersdatter boede i Kjærsgaard en Tid, og dels er der Sandsynlighed for, at det Gods, som Gyde Laursdatters Arvinger solgte til Helmich Galskyt, var det, som 1568 ejedes af Anders Skriver i Hals (se foran S. 470).

Sandsynligvis erhvervede Helmich Galskyt ogsaa mere Gods, som blev lagt under Gaarden, thi omkring Aar 1700 laa der o. 58 Tdr. Hk. Bøndergods til Kornumgaard foruden Gaardens eget Hartkorn 24 Tdr. Dette Gods bestod bl. a. af Gaardene Dammen, Krogen, Skorstensgaard, Døktorgaarden, Rostok, Drejergaard og Gaarde paa Vester-, Øster- og Mellem-Kjær samt en Del Huse, bl. a. Døvling, Frøkjær, Putten, Vasen, Røven og Gjølhuset, alt i V. Brønderslev Sogn; senere fik Kornumgaard ogsaa noget Gods

¹⁾ Jerslev H. Tgb. 1680 ^{9/12}.

²⁾ Han var Søn af Herredsfogden i Kjær H. Anders Sørensen Kjærulf († 1631) og Bodil Nielsdatter.

i Ø. Brønderslev Sogn,¹⁾ bl. a. Stubdrupgaardene, og disse Steder gjorde Hoveri til Gaarden.

I Helmich Galskyts Tid foregik den nye Matrikulering (1690), efter hvilken Gaarden kom til at staa for Hk. 26 Tdr. i Fk., af hvilke dog kun 9 Tdr. brugtes under den, medens Resten 17 Tdr. brugtes af 3 Afbyggere paa Vesterkjær.²⁾

1682 gav Helmich Galskyt et Ligklæde med Kors paa til V. Brønderslev Kirke mod vedvarende at beholde de 2 Stole i Kirken, som fra Arildstid havde ligget til Kornumgaard³⁾; ligeledes have vi jo foran omtalt, at han opførte et Begravelseskapel paa nordre Side af Kirkeskibet. Ogsaa en af hans Søstre — der siges ikke hvem — gav 1679 en ny Messesærk til Kirken.

Helmich Galskyt havde 1685 Strid med Strandfogden Lars Jensen i Blokhus, der havde været vel myndig over for en af hans Karle, som kom kjørende ad Stranden med noget Tømmer; Strandfogden havde bl. a. truet Karlen med en Øxe, og da Sagen kom for Retten, maatte han indgaa paa at give Galskyt 10 Slettedaler og 1000 Flynder for at faa Forlig.⁴⁾ Forøvrigt var Helmich Galskyt ligesom Faderen velbevandret i det juridiske Fag, og han optraadte jævnlig paa andres Vegne ved Tingene i flere vendsysselske Herreder, og navnlig var han Repræsentant for sin Svigerfader under de Forfølgelser, som Holger Pax og Fru Lisbeth Bille til Sæbygaard gjorde

¹⁾ Fæsteprotokollen.

²⁾ Skatteafskrivningsbog o. 1714.

³⁾ Kirkens Regnskabsbog. Det var de to øverste Stole, og efter Sigende vare de endnu i første Tredjedel af det 18. Aarhundrede prydede med Jens Kjærulfs og hans Hustrus Vaabner, en Ulv og et Vildsvin. Dette Forhold synes at pege tilbage paa Tiden før Nibstrup blev adelig Sædegaard.

⁴⁾ Klitgaard: Hvetbo H. I. 150.

Præsten til Gjenstand for, og hvori Helmich Galskyts forannævnte Svoger Forpagter Jens Pedersen repræsenterede nævnte Herskab.¹⁾ 1684 ^{29/5} fandt Helmich Galskyt sig foranlediget til at forny Forbudet mod, at Brønderslev Bymænd havde Færdsel paa Kornumgaards Tiliggende.²⁾

Helmich Galskyt døde 1694 og blev begravet 13. Marts, antagelig hensat i det foran omtalte Kapel ved Kirken.

Han var gift med Kirstine Albrektsdatter Olsdorf [Datter af Præsten Albrekt Christensen i Volstrup († 1712) og Margrete Ottosdatter († 1703)³⁾], og Ægteskabet var barnløst, hvorfor der 10. Juli 1694 oprettedes Kontrakt mellem hende og Mandens Arvinger.

Efter fire Aars Enkestand ægtede hun 28. Juli 1698 Lars (Laurits) Jensen, hvis Herkomst er mig ukjendt, men han synes at have haft Slægt i Thisted, thi ved hans Børns Daab træffe vi som Faddere Jens Svendsen og Hustru af Thisted og Sr. Lælius af Thisted. Lars Jensen døde Natten mellem 29. og 30. Maj 1709, 49 Aar gammel, men Skiftet blev først begyndt 7. Febr. 1710, idet der forelaa kgl. konfirm. Testamente af 1704, i Følge hvilket den længstlevende skulde arve det hele. Paa Grund af Svagelighed kunde Enken ikke bestyre Boet, og Skifte blev afholdt⁴⁾ efter Begæring af Børnenes Farbrødre og Morbrødre. Hun havde 4 Børn,

¹⁾ Sæbygaards Birketingbøger.

²⁾ Tgb.

³⁾ Albrekt Christensen havde 9 Sønner og 2 Døtre, hvoraf 6 Sønner og 1 Datter døde før Faderen. Af de efterlevende var Otto Forpagter paa Kornumgaard, Christoffer døde som Præst i Volstrup 1715, Christian døde 1712 i Kbhavn som Tjener hos Præsident Hans Nansen, og Kirsten blev gift med Helmich Galskyt.

⁴⁾ Aalbus Skifteprotokol 1710. fol. 20. Boets største Kostbar-

nemlig: Helmiche Margrete, døbt 20. Maj 1700; Christian Lælius, døbt 7. Juli 1701, Kirstine Marie, døbt 9. Aug. 1702 og Sidsel, døbt 24. Novbr. 1703.¹⁾

Efter Lars Jensens Død bortforpagtede Kirstine Olsdorf Kornumgaard til sin Broder Otto Olsdorf, der boede her i en Aarrække, indtil 1724, da han flyttede til Hjøring. Han blev 1688 Student fra Aalborg, døde 17**²⁾ og ligger tilligemed sin Hustru Christiane Susanne Christensdatter Donaton eller Dannaton, f. o. 1660, begr. 10. April 1726, begravet i St. Katrine Kirke i Hjøring,³⁾ til hvilken han derfor 1727 legerede 200 Rdlr.

Hvad der iøvrigt blev af Helmich Galskyts og Lars Jensens Enke er ubekjendt. Hun synes ikke at være bleven boende i V. Brønderslev Sogn, og heller ikke 'er hun funden begravet i Hjøring inden 1727; hendes Værge var Byfoged Anders Paulin i Hjøring, og Børnenes fødte Værger (Farbrødre?) vare Mouritz Kønig Lælius paa Ullerupgaard, Nikolaj Aagaard paa Ullerupgaard, Sr. Peder Madsen Jensen i Thisted⁴⁾ og Forvalter Anders Larsen paa Børglum Kloster.

Vi ere hermed naaede op til det 18. Aarhundredes Begyndelse, og da det ligger uden for Hensigten nøjere at følge de skiftende Slægter, som i nyere Tid have ejet Gaarden, skal der desangaaende kun anføres følgende:

Af Lars Jensens og Kirstine Olsdorfs Børn naaede

heder vare 1 Guldkjæde, mrkt K. A. D., Værdi 102 Rd., 1 Sølvske med en forgyldt Skuepenge »om Søslaget ved Kjøge Bugt« i Laaget, vog. 113 Lod; 1 Sølvpotte med Navnene Peder Galschiøtt. Kirsten Kierulf, vog. 25 Lod. Endvidere fandtes der en Del gamle Dokumenter vedr. Gaarden.

1) V. Brønderslev Kbg.

2) Kirkebogen for Hjøring mangler 1727—52.

3) Tauber: Biogr. Notitser om Studenter fra Aalborg I. 103, Hofmans Fund. IV. 342 og Hjøring Kirkebog.

4) Maaske Peder Mads Jensen til Ulstrup i Thy.

formentlig kun Helmiche Margrete og Sidsel Christoph¹⁾ den voxne Alder. Helmiche ægtede 2. April 1724 i Thisted Amtsfuldmechtig Claus Edvard Ermandinger, f. 1690, død 9. Juni 1755²⁾ (Søn af Hofperlestikker Henning Ermandinger og Cecilie von Rocho i Kjøbenhavn), der altsaa med hende kom i Besiddelse af Kornumgaard. Han købte endvidere 1744 Hovedgaarden Nibstrup med Tiender og Gods (Hk. 20, 14 og 267), og ligeledes købte han 1743 Vrejlevkloster og Rønnowsholm med Tiender og Gods (ialt 639 Tdr. Hk.), saa han ejede over 1000 Tdr. Hartkorn paa en Gang, og o. 1744, da han forlagde sin Residens fra Kornumgaard til Vrejlev Kloster, lod han sig da ogsaa pynte med en Kancelliraadtitel. Nibstrup med 228 Tdr. Hk. Gods solgte han dog igjen 1751, men det øvrige Jordegods beholdt han til sin Død.

Hans Enke ægtede 18. Aug. 1758 Oberst Johan Vilhelm v. Hobe, død 1761, begr. $\frac{5}{2}$, og efter hans Død — saavel som vistnok ogsaa før — administrerede den virksomme og myndige Kvinde selv sine Godser indtil sin Død 1765.³⁾ Foruden Jordegodset i Vendsyssel ses hun ogsaa at have haft Ejendom i Kjøbenhavn, thi 15. og 22. Juni 1767 holdtes der Auktion over den hende forhen tilhørende Gaard paa Hjørnet af Møntergade og Vognmagergade med tilhørende Have, Stald m. m. I Gaarden var flere Lejligheder og 19 Kakkellovne.⁴⁾

Af sit 1. Ægteskab havde hun kun en Datter Sidsel Kirstine Ermandinger, f. i V. Brdslev 1739, død paa

¹⁾ Saaledes kaldes hun i Helmiche Margretes Testamente 1765, da det oplyses, at hun var paa Kornumgaard, hvor hun skulde have anstændig Forplejning til sin Død.

²⁾ Begravet i Vrejlev Kirke.

³⁾ Hun er ligeledes begravet i Vrejlev Kirke.

⁴⁾ Kbh. Adresseavis Nr. 83, 1767.

Vrejlevkloster 29. Januar 1770,¹⁾ begravet i Vrejlev Kirke. Hun ægtede o. 1757²⁾ Jesse Dytschou, f. i V. Hassing 1726, begr. i V. Brønderslev 5. Decbr. 1775.

Dette synes at have været en stor Sorg for Kancelliraadinden, thi Jesse Dytschou, der da vist var Ladefoged paa Vrejlev Kloster, var af Bondestand, Søn af Poul Christensen i Dødskov og Anne Christensdatter.

Det var da ogsaa meget mod den stolte Kancelliraadindes Vilje, at Forbindelsen kom i Stand, og hun bevarede lige til sin Død sin Modvilje mod Svigersønnen, men der var sikkert tvingende Grunde for Jomfru Ermandinger til trods Moderens Modstand at indlade sig i Ægteskabet. I Følge kgl. Bevilling af 18. Juli 1755 hendsad Fru Ermandinger i uskiftet Bo, men ved kongeligt Brev af 22. Juli 1757 dispensereres derfra, antagelig efter Sr. Dytschous Foranledning, og ved Brev af 8. Septbr. 1757 krævede han sin Hustrus Arv udbetalt af Svigermoderen, og Boet deltes saa lige mellem Moder og Datter.

Saalænge den gamle Frue levede, boede Dytschous paa Kornumgaard og vare i hendes Unaade, ja selv da hun paa sin Sotteseng 8 Dage før sin Død gjorde Testamente, blev dette affattet i Udtryk, der vise en stærk Uvilje mod Dytschou. Hun bestemmer, at Datterdatteren Claudine Margrete Dytschou skulde arve Vrejlevkloster og Rønnovsholm med Tiender og Gods, mod at hun antog Navnet Ermandinger i Stedet for Dytschou, og Dytschous Hustru skulde derimod kun have Kornumgaard med Gods, som hun dog ikke maatte faa Adkomstbrev paa, saalænge Manden levede. Sidstnævnte Disposition lod hun sig dog bevæge til at forandre 3 Dage før sin Død. Hendes bitre Skuffelser med Hensyn til sit

¹⁾ Aalbh. Amts Skiftebg. Nr. 462.

²⁾ Ikke viet i Vrejlev eller i V. Brønderslev.

eneste Barn synes at gjenspejles i Ordlyden af Testamentets 6. Post: »I Fald bemelte Claudiane Margrete eller hendes Søster¹⁾ som den næstfølgende Arving . . . sig paa en liderlig eller mod Kydskheden stridende Maade skulle opføre eller i uanstændigt og nedrigt Giftermaal sig begive, skal de agtes som in liter mortuæ og aldeles uværdige til Deel i dette mit Testamente«. — — —
 »Derfor bør besynderlig den første at raadføre sig med executore testamenti, naar hende foreslaaes noget Partie, som hun siunes om, paa det han som meere forfaren i Verden kand overlægge om saadant kand være hende tienligt eller ikke.«

Det er forhen kortelig omtalt, at Helniche Margrete Lassen, »den naadige Oberstinde«, lagde Høslætten af nogle af Kornumgaards Enge under Vrejlev Kloster, men Ejeren af Kornumgaard skulde passe Høet, indtil det blev hjemkjørt, hvilken Bestemmelse hvilede som Hæftelse paa Kornumgaard, og senere hen i Tiden gav den Anledning til megen Strid. Saaledes afsagdes 9. December 1790 en Dom ved Børglum-Jerslev Herredsting desangaaende; Domsakten fylder 294 Sider og Bilagene 110 Sider,²⁾ men Ejeren af Kornumgaard opnaaede kun at faa sin Forpligtelse til at passe Høet stadfæstet.

Med Beboerne i V. Brønderslevs vestre Hyrdelav havde Oberstinden megen Trætte angaaende deres Ret til Drift og Kjørsel ad Vasen ud til Engene; hun opsatte et Led med Laas for at spærre Adgangen, men Beboerne nedrev det atter. Efter at Sagen havde staaet paa et Par Aar fik Gehejmeraad Holger Skeels Enke Regitze Sofie Gøldenkrone paa Bymændenes Vegne udvirket, at der

¹⁾ s: Anne Cathrine Dytschou, som 21. Novbr. 1787 i Kbh. ægtede Bogholder ved Brandassurancen Ole Pedersen Holm.

²⁾ Kornumgaards Arkiv.

ved kongelig Ordre af 13. Septbr. 1765 udnævntes Kommissærer til at afgjøre Striden.

Kommissærerne vare Oberst Jens Poulsen til Børglum Kloster og Forvalter Peder Hansen ved Aastrup, for Bymændene førtes Sagen af Fru Skeel ved hendes Fuldmægtig Johan Peter Woideman paa Birkelse, og for Oberstinde v. Hobe optraadte Fuldmægtig Andreas Brychmann ved Vrejlev Kloster. Møderne holdtes i Handelsmand Søren Hauerslevs Hus i Løkken.

Efter vidtgaende Undersøgelser og Forhandlinger (Kommissionsdomsakten fylder 574 Foliosider og er bilagt med et Tingsvidne af Kjær-Hvetbo H. 1764, der fylder 243 Foliosider) kom Kommissionen ved Dom af 24. Septbr. 1766 til det Resultat, at Bymændene havde Ret til Drift og Kjørsel ad Vasen, men Vasen skulde indkastes og inddiges, og det maatte anses for formasteligt, at Oberstinde v. Hobe havde søgt at spærre Vasen med et aflaset Led. Fru v. Hobe var jo imidlertid da død, men hendes Arvinger maatte betale Sagens Omkostninger.¹⁾

Efter Oberstindens Død, ved hvilken Dytschous Datter blev Ejer af Vrejlev Kloster og Rønnovsholm, flyttede han til Vrejlev Kloster og bortforpagtede Kornumgaard til Christen Brøndlund, der tidligere havde været Forpagter paa Linderumgaard. Han var Søn af Jens Larsen i Østergaard i V. Brønderslev og Maren Nielsdatter Brøndlund, og han var født 1727 og døde 1769. Han blev 1761 gift med Helene Hansdatter Winde af Saltum Præstegaard, f. 1732, død 1782, med hvem han havde en Datter Birthe Brøndlund.²⁾

Da Dytschous Hustru døde 1770, og Datteren Clau-

¹⁾ Kornumgaards Arkiv.

²⁾ Se Klitgaard: Hvetbo Herred I. 180 og II. 251.

diane Margrete Dytschou (med antaget Navn Ermandinger), f. o. 1757, d. 15. Jan. 1808, omtrent samtidig (1771 $\frac{9}{8}$)¹⁾ ægtede Gehejmerraad Christian Carl Gabel, f. 1724, død 1800, der 1770 var bleven udnævnt til succederende Stiftamtmand i Aalborg med Løfte paa Stillingen som Direktør ved Øresunds Toldkammer (men som dog ikke naaede videre end at blive Amtmand i Skive 1773—89), vendte Dytschou tilbage til Kornumgaard, idet han 1770 ægtede Forpagter Brøndlunds Enke Helene Winde. Dytschou døde som foran omtalt i Slutningen af 1775, og 9. Oktober 1778 ægtede Helene Winde da Søren Pedersen Thorup til Nibstrup, saa disse to Gaarde bleve nu atter forenede under en Ejer.

Thorup, der var Søn af Peder Sørensen Thorup til Nibstrup, død 1771, og Ane Jørgensdatter, død 1776, boede paa Kornumgaard, hvor han døde 24. Januar 1791. Efter Helene Windes Død 1782 levede han i Enkestand. Han havde ingen Børn, men arvedes af sine Søskende, og disse solgte 1791 Kornumgaard ved Auktion til Christen Brønnum fra Randrup for 14.350 Rdl. Der laa da 92 Tdr. Hk. hoverigjørende Gods til Gaarden.

I hans Tid blev der (22. Marts 1792) afsluttet Hoveriforening med Gaardens Hoveribønder, men han havde dog en Del Bryderier med dem, da de ikke vilde efterkomme deres Forpligtelser; saaledes maatte han 1801 tage Dom over 13 af dem.²⁾

Han solgte 1803 $\frac{14}{8}$ Gaarden med 9 Tdr. Hk. Bøndergods til Selvejer Jens Nielsen Graven fra Bagterpgaard i Vrensted Sogn.

Denne besad altsaa Kornumgaard i Statsbankerottens Tid, og det skyldes vel nok de fortvivlede Forhold, at

¹⁾ Aalborg Budolfi Kbg.

²⁾ Kornumgaards Arkiv.

en hel Del af Kornumgaards Gods kom til at staa øde fra Aarene 1817—18 af. Ejeren angav dog i sin Opgivelse til Amtet, at Godset var besat, men 1821 kom Amtet til Kundskab om, at de 4 Gaarde under Kornumgaard: Doktorgaard, Drejergaard, Rostok og Holmgaard havde staaet øde 3—4 Aar, og der blev saa rejst Tiltale mod Jens Graven for urigtig Angivelse for Øvrigheden.

Før hans Tid blev der anlagt en Afbyggergaard ude paa Engene sydvest for Kornumgaard, den saakaldte Enggaard, hvortil hører noget over 300 Tdr. Land med 13 Tdr. Hk., dog har denne Gaards Tilliggende ikke altsammen hørt under selve Kornumgaard, men er taget fra dens Gods. Enggaarden skal tidligere have ligget længere mod Øst (hvor der for faa Aar siden blev opført den saakaldte Kornumgaards Afbyggergaard), men en Vinter bleve Bygningerne bortførte af Vand og Is, og Gaarden blev da gjenopbygget paa dens nuværende Plads.

Jens Graven solgte 1822 $19/1$ Kornumgaard med Gods ($24\frac{1}{8} + 6\frac{7}{8}$ Td. Hk.) til Jens Mathias Møller († 1864) og beholdt selv Enggaarden.

Møller bortsolgte ved Midten af Aarhundredet det meste af Godset. Efter Møllers Død gik Gaarden over til Sønnen Carl Johannes Møller († 1885), og derefter til dennes Enke Anne Margrete Vahl, der 1903 skjødede den til sin Søn Henrik Vahl Møller, nu Branddirektør i Hjøring,¹⁾ som 1909 solgte den for 210,000 Kr. til et Udstykningskonsortium, men som atter samme Aar tilbagekjøbte Hovedparcellen med 235 Tdr. Land for 100.000 Kr. og derefter 1910 solgte den for 122.500 Kr. til Dyrlæge Th. P. Therkildsen af Brønderslev. Til Kornumgaard, hvis Bygninger alle ere fra Slut-

¹⁾ Denne har godhedsfuldt ladet mig benytte Levningerne af Gaardens Arkiv, bl. a. en Fæsteprotokol, og har derefter skjænket disse Rester til Landsarkivet i Viborg.

ningen af det 18. eller første Halvdel af det 19. Aarh., laa endnu o. Aar 1900 noget over 700 Tdr. Land, skyldsat for ca. 34 Tdr. Hk., og heraf var 250 Tdr. Land gammel Agerjord, medens Resten bestod af Mose, Kjær og Eng. Til Gaarden hører fra det 19. Aarh. et Teglværk og en lille Mølle.

I nyeste Tid er der paa Gaardens Grund opstaaet en stor Del Afbyggere, og den Tid er vel næppe fjærn, da ogsaa Gaardens store Bygningskomplex forsvinder, saa kun Minderne om Kornumgaards Storhed blive tilbage.
